

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Právnická fakulta

Katedra Politologie a Společenských Věd

DIPLOMOVÁ PRÁCE

na téma:

**Postoje české politické reprezentace
k evropské integraci**

Vedoucí diplomové práce: JUDr. et Mgr. Robert Zbíral

Diplomant: Vojtěch Sucharda

Praha 20.4.2009

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. et Mgr. Robertu Zbíralovi za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této diplomové práce.

Obsah

1. Úvod	3
2. Evropeizace	
2.1. Pojem evropeizace	12
3. Subjekty zkoumání	15
3.1. Charakteristika subjektů	
3.1.1. Václav Klaus	16
3.1.2. Občanská demokratická strana	17
3.1.3. Česká strana sociálně demokratická ...	19
4. Zkoumání relevantních subjektů	20
4.1. Postoj Václava Klause k evropské integraci .	21
4.2. Vliv procesu evropské integrace na zkoumané politické strany	24
4.2.1. Změna v programatice	24
4.2.1.1. ODS	26
4.2.1.2. ČSSD	28
4.2.2. Organizační změny	31
4.2.3. Podoba stranické soutěže	32
4.2.4. Vztah vláda-strana	33
4.2.5. Vztahy mimo národní systém	35
4.3. Shrnutí	37
5. Ovlivňování procesu evropské integrace ze strany zkoumaných subjektů	41
5.1. Možnosti zkoumaných subjektů k prosazení jejich postojů	42
5.1.2. Prezident republiky	42
5.1.2.1. Václav Klaus	43
5.1.2.2. Hodnocení	46
5.1.3. České politické strany	
5.1.3.1. Možnosti k prosazování zájmů na národní scéně	47
5.1.3.2. Možnosti v rámci evropských struktur	51
5.1.3.3. Hypotézy	55

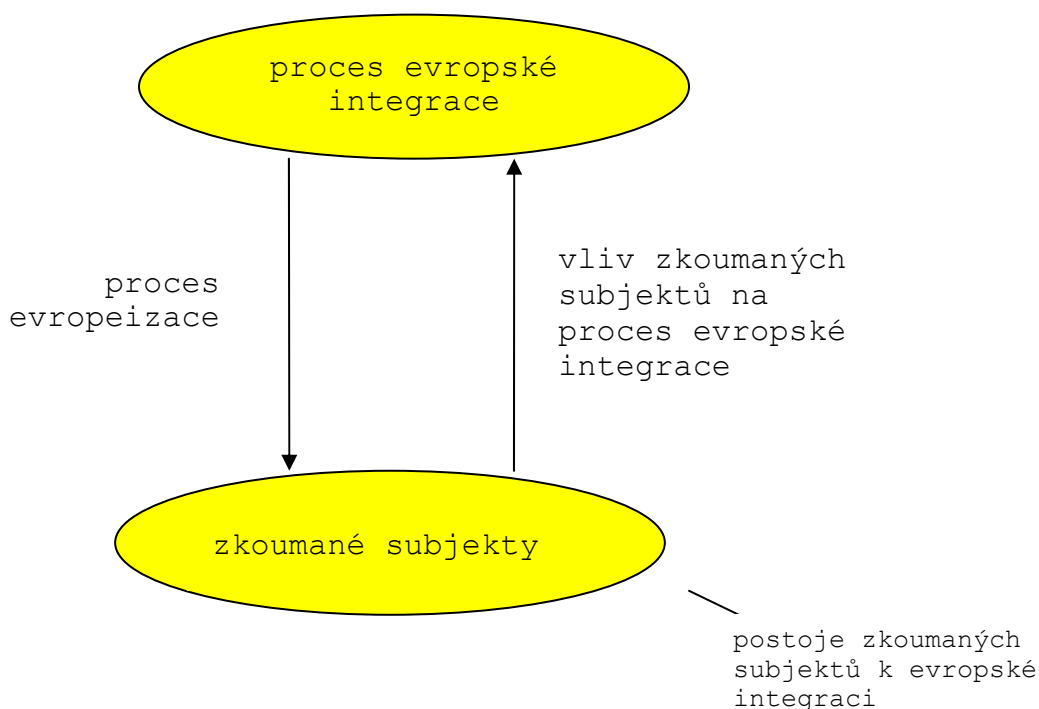
5.1.3.4. ODS	56
5.1.3.5. ČSSD	64
5.1.4. Hodnocení	68
6. Závěr	71
7. Bibliografie	74

1. Úvod:

Vzhledem k tomu, že mi jsou politická témata blízká, a jelikož právní problematikou se s největší pravděpodobností budu zabývat po zbytek svého života, rozhodl jsem se psát diplomovou práci na téma od práva odlišné. Od této volby si slibuji rozšíření obecného rozhledu, který je nutný pro zachování „neparagrafového“ uvažování.

Vymezení cílů

Proces evropské integrace je významným činitelem ovlivňujícím nejen politické dění na celém světě, zejména pak v Evropě. Cíle této práce jsou s procesem evropské integrace velmi úzce spjaty. Stěžejním cílem je pozorovat vzájemné ovlivňování procesu evropské integrace a vybraných politických reprezentantů České republiky. Druhým hlavním úkolem je popsat oficiální postoje těchto subjektů k evropské integraci.

Toto jsou základní obsahové cíle diplomové práce, z nichž by mělo být možné vyvodit některé závěry v podobě odpovědí na tyto otázky:

A) Došlo k ovlivnění zkoumaných subjektů ze strany procesu evropské integrace?

Lze předpokládat, že postupné začlenění České republiky do procesu evropské integrace muselo zapříčinit pozorovatelné změny u českých politických stran. Je tato hypotéza správná? Reagovaly české politické strany na změnu politické situace a přizpůsobily své jednání evropskému kontextu, či u nich realita vstupu České republiky do Evropské unie nezapříčinila žádné změny?

B) Jaké jsou postoje jednotlivých zkoumaných subjektů k evropské integraci?

Byly zkoumané subjekty příznivci vstupu České republiky do EU? Platí hypotéza, že Václav Klaus a Občanská demokratická strana jsou méně nakloněni dalšímu prohlubování evropské integrace?

C) Jaké jsou možnosti zkoumaných subjektů k ovlivnění procesu evropské integrace?

Mají zkoumané subjekty možnosti k ovlivnění vývoje procesu evropské integrace? Jsou možnosti politických stran větší než možnosti Prezidenta?

D) Došlo ve zkoumaném časovém horizontu k využití popsaných možností?

Je pravdou, že zkoumaní političtí reprezentanti využili plně svých zákonných možností k prosazení proklamovaných postojů k evropské integraci?

E) Dochází k vzájemnému ovlivňování mezi procesem evropské integrace a zkoumanými subjekty?

Dochází tedy k vzájemnému ovlivňování mezi procesem evropské integrace a zkoumanými vnitrostátními subjekty? Je některá ze stran vzájemného ovlivňování výraznější?

F) Bylo jednání zkoumaných subjektů v souladu s jimi formulovanými cíli?

Zasadil se Václav Klaus o změnu směřování evropské integrace, či jsou jeho výrazně formulované postoje pouze prázdnými hesly? Jednala ODS v rozporu se svými dlouhodobě zastávanými postoji k evropské integraci? Pokud ano, bylo to projevem evropeizace? Jednala ČSSD v souladu se svými postoji?

Struktura práce

Obsah diplomové práce je rozčleněn do šesti kapitol včetně úvodu a závěru. Úvod klasicky stručně vymezuje práci, její strukturu, hlavní cíle a použité zdroje. Druhá a třetí kapitola vytvářejí faktický a teoretický základ pro vlastní výzkum, obsažený v kapitolách následujících.

Původně měla být druhá kapitola věnována stručnému popisu procesu evropské integrace se zaměřením na jeho vyústění v současné institucionální uspořádání, a to zejména z toho důvodu, že je v dalších částech práce na evropské instituce nezřídka odkazováno. Z důvodu nedostatku prostoru a vzhledem k tomu, že se jedná vesměs o obecně známé skutečnosti, byla tato koncepce opuštěna. Popis institucionálního rámce tak bude nahrazen konstatováním, že text práce je založen na v současnosti platném právním stavu, kterým je z hlediska zřizovacích smluv Smlouva z Nice ve znění přístupových smluv s Rumunskem a Bulharskem.

Druhá kapitola se tedy zabývá obecným vymezením pojmu evropeizace. Tento pojem je obsahově velice široký, přestože je v poslední době nejčastěji chápán jako proces ovlivňování

vnitrostátních politických procesů, institucí a konkrétních politik, v souvislosti s procesem evropské integrace. Jelikož jedním z hlavních cílů této diplomové práce je zkoumání vzájemného ovlivňování procesu evropské integrace a vybraných politických představitelů České republiky, je toto hlavní pojetí evropeizace pro její účely rozhodující. Popisuje totiž první směr zkoumaného vzájemného ovlivňování. Nebylo by však správné nezasadit pojem evropeizace do širšího kontextu. Takové počínání by mohlo být mírně zavádějící.

Cílem třetí kapitoly je vymezit a stručně charakterizovat relevantní subjekty zkoumání. Jelikož diplomová práce nese název postoje české politické reprezentace k evropské integraci, je zřejmé, že subjekty zkoumání budou političtí představitelé ČR. Nebylo by rozhodně účelné a vzhledem k rozsahu práce ani možné zkoumat všechny politické představitele země, a proto byli pro účely této diplomové práce vybráni ti nejvýznamnější.

Není pochyb o tom, že Václav Klaus, který za svou politickou kariéru vystřídal mnoho důležitých funkcí, je významnou osobností české politické scény. Od počátku této kariéry navíc vyjadřoval své názory a postoje k evropské integraci, jimiž českou politickou scénu bezpochyby ovlivnil. Nebylo by proto správné postoje této osobnosti opomenout. Od roku 2003 je Václav Klaus Prezidentem České republiky, a je jím po celou dobu členství ČR v Evropské unii. Z tohoto důvodu budou jeho možnosti k ovlivnění procesu evropské integrace zkoumány pouze v době jeho výkonu funkce Prezidenta.

Na druhé straně se postoje Václava Klause k evropské integraci utvářely již dříve, a významně ovlivnily také názorovou orientaci dalšího subjektu - ODS. Postoje Václava Klause tak budou sledovány již od počátku devadesátých let minulého století.

Občanská demokratická strana¹ a Česká strana sociálně demokratická² jsou dlouhodobě nejsilnější politické strany v České republice. Volební výsledky těmto stranám zajišťují nejpočetnější zastoupení v obou komorách Parlamentu České republiky a jsou to právě tyto dvě politické strany, jejichž představitelé byli v polistopadové historii České republiky nejčastěji pověřeni sestavením Vlády. Z těchto důvodů lze zejména v jejich případě hovořit o skutečně významné reprezentaci České republiky, a proto budou tyto dvě strany hlavními subjekty zkoumání spolu s Václavem Klausem. S ohledem na to, že při zkoumání možností politických reprezentantů k ovlivnění procesu evropské integrace budou posuzovány zejména možnosti „oficiální“³, je vybraný okruh relevantních subjektů dostačující. Jsou tak totiž pokryty funkce prezidenta republiky, obou komor Parlamentu ČR i Vlády, což jsou „subjekty“ které mají v oficiální rovině skutečně rozhodující postavení.

Politické strany, jejichž volební výsledky byly v porevoluční historii České republiky vždy nižší než výsledky ODS a ČSSD, nebudou přímým předmětem zkoumání, jelikož jejich význam není obecně natolik vysoký, aby utvářel postoje České republiky. Tyto politické strany svým podílem spíše ovlivňují postoje a jednání hlavních dvou politických stran. Prostor odpovídající jejich faktickému postavení bude těmto politickým stranám věnován i v této diplomové práci, kde slouží jako prostředek k dokreslení celkového obrazu. Těmito stranami jsou KDU-ČSL⁴, Strana zelených, Komunistická strana Čech a Moravy, Unie svobody-Demokratická unie a Občanská demokratická aliance.

---

¹ V práci zkrácené též ODS.

² Zkrácené též jako ČSSD.

³ Pro účely této práce jsou za oficiální označovány ty, které jsou zakotveny jako pravomoci v základních dokumentech České republiky či Evropské unie.

⁴ Křesťanská demokratická unie - Československá strana lidová.

Vláda České republiky či Parlament ČR nebudou zkoumány samostatně jako představitelé České republiky, nýbrž „pouze“ v souvislosti s výše zmíněnými hlavními subjekty. Tyto subjekty totiž nemají, a ze své podstaty ani nemohou mít vlastní postoje či názory. Tato práce si dala za cíl zkoumat postoje relevantních subjektů a možnosti jejich prosazování. Vláda jako vrcholný exekutivní orgán a parlament jako orgán zákonodárný jsou spíše prostředky k prosazování zájmů subjektů do nich dočasně jmenovaných či zvolených.

Čeští poslanci v evropském parlamentu jsou vesměs členy národních politických stran, a přestože mají oproti poslancům národního parlamentu odlišné možnosti v prosazování zájmů vzhledem k evropským institucím, alespoň jejich oficiální postoje se odvíjí od postojů jejich „domácích“ politických stran. Z hlediska subjektů tak budou zkoumáni v rámci jednotlivých relevantních národních politických stran, jako jejich zvláštní prostředky k prosazování zájmů.

Vzhledem k postavení tzv. stálého zastoupení České republiky při EU, jehož jednání jsou koordinována ze strany Vlády, bude tento subjekt zkoumán taktéž pouze jako subjekt vedlejší, doplňující obraz možností k prosazování zájmů politických subjektů směrem k evropským strukturám.

Jak již bylo naznačeno, hlavními cíli této diplomové práce jsou popis vzájemného ovlivňování procesu evropské integrace a vybraných politických představitelů České republiky a vymezení oficiálních postojů těchto reprezentantů k evropské integraci. Primárním cílem čtvrté kapitoly bude zjištění, zda došlo k ovlivnění vybraných subjektů zkoumání v souvislosti s evropskou integrací, neboli, zda došlo k jejich evropeizaci. Bude zde tedy zkoumán první směr vzájemného ovlivňování působící od evropského prostoru k vybraným vnitrostátním subjektům.

Pro dosažení cíleného výsledku byl vybrán model zkoumání procesu evropeizace politologa Roberta Ladrecha, který sleduje vliv evropské integrace v pěti základních oblastech. Jsou jimi změny v programatice, organizační změny, podoba stranické soutěže, vztahy mezi stranami a vládou, a vztahy mimo úroveň stranického systému.⁵ Zejména zkoumání oblasti programatiky, která se zabývá změnami v programových dokumentech politických stran, poskytuje dostatek informací pro vymezení oficiálních postojů těchto stran k evropské integraci.

Na základě skutečností zjištěných ve čtvrté kapitole diplomové práce by tak měly být zodpovězeny první dvě otázky, tedy:

A) Došlo k ovlivnění zkoumaných subjektů ze strany procesu evropské integrace?

B) Jaké jsou postoje jednotlivých zkoumaných subjektů k evropské integraci?

Pátá kapitola svým obsahem doplňuje osu vzájemného ovlivňování o působení směřující od politických představitelů České republiky k evropské integraci. Jejím cílem je popsat nejprve v obecné rovině možnosti, které mají zkoumané subjekty k prosazení svých postojů a zájmů směrem k evropským strukturám. Následně bude posuzováno, zda byly tyto možnosti využity k prosazení oficiálně proklamovaných postojů reprezentantů.

Pátá kapitola by měla poskytnout základ pro odpověď na další otázky:

C) Jaké jsou možnosti zkoumaných subjektů k ovlivnění procesu evropské integrace?

D) Došlo ve zkoumaném časovém horizontu k využití popsaných možností?

---

⁵ Ladrech, Robert. Europeanization and Political Parties: Towards a Framework for Analysis. *Party Politics*. 2002. číslo 8(4). 2 červenec 2002. s. 387-390.

V závěru diplomové práce budou řešeny hypotézy, spadající pod otázku, která je páteří spojující celý obsah diplomové práce:

E) Dochází k vzájemnému ovlivňování mezi procesem evropské integrace a zkoumanými subjekty?

Dochází tedy k vzájemnému ovlivňování mezi procesem evropské integrace a zkoumanými vnitrostátními subjekty? Je některá ze stran vzájemného ovlivňování výraznější?

Jako vedlejší výsledek v práci provedených zkoumání by v závěru měla být odpověď na poslední, nikoli nezajímavou otázku:

F) Bylo jednání zkoumaných subjektů v souladu s jimi formulovanými cíli?

Zasadil se Václav Klaus o změnu směřování evropské integrace, či jsou jeho výrazně formulované postoje pouze prázdnými hesly? Jednala ODS v rozporu se svými dlouhodobě zastávanými postoji k evropské integraci? Pokud ano, bylo to projevem evropeizace? Jednala ČSSD v souladu se svými postoji?

Časové zasazení práce

Celkové časové rozmezí diplomové práce zahrnuje období od roku 1990 do roku 2009, s přihlédnutím k době jejího dokončení v dubnu 2009. Jedná se tedy o období, kdy bylo po rozpadu bipolárního světa možno začít reálně uvažovat o začlenění Československé, a posléze České republiky do evropských struktur. Uvedené časové vymezení se však netýká celého obsahu práce. Ta její část, která sleduje postoje vybraných subjektů k evropské integraci, pokrývá vesměs celé časové rozmezí, s větším důrazem na období před vstupem České republiky do Evropské unie, a krátce po něm. Kapitola věnující se ovlivňování procesu evropské integrace ze strany zkoumaných subjektů je zasazena do období krátce před vstupem ČR do EU až po rok 2009, který s sebou z pohledu zkoumaného tématu přinesl

řadu zajímavých okolností. Z pohledu Lisabonské smlouvy je práce zpracovávána v období po její ratifikaci v Poslanecké sněmovně a před hlasováním o její ratifikaci v Senátu.

Hodnocení použitých zdrojů

V diplomové práci byly využity v poměrně velkém množství primární zdroje, které pochází často z internetu. Tento fakt je dán skutečností, že jsou to přímo primární zdroje, které byly podrobeny zkoumání, a právě internet je v dnešní době téměř jedinou možností, jak získat k těmto zdrojům přístup. Přesto však bylo využito i nemalé množství zdrojů sekundárních, které poskytly zejména nezbytný teoretický základ pro samotné zkoumání.

Ostatní záležitosti

Bylo by správné v úvodu upozornit na fakt, že v textu bude používán termín Evropská unie i tam, kde by bylo správnější použít termín Evropská společenství. Je tak činěno pro větší srozumitelnost, s ohledem na to, že pro cíl diplomové práce nemá toto rozlišení větší význam.

Smlouva o Ústavě pro Evropu bude v práci nazývána zkráceně také jako euroústava a pro Reformní smlouvu bude používáno také označení Lisabonská smlouva. V souvislosti s těmito dokumenty je nutné zmínit, že tato práce neklade za cíl popsat jejich obsah ani jejich skutečný dopad na fungování EU. Otázka směřování evropské integrace je však samotnými subjekty s těmito dokumenty spojována, a v tomto smyslu se jimi také bude diplomová práce zabývat.

V práci nemohly být pro nedostatek prostoru a zdrojů zkoumány neformální možnosti k prosazování postojů. Je tak do jisté míry spíše prací popisnou. Přesto se autor pokusil učinit některé závěry.

2. Evropeizace

Historický, ekonomický a politický vývoj nazývaný evropskou integrací, je svým rozsahem a významem natolik zásadní, že lze snadno pozorovat jeho všeobecný vliv na jednotlivé státy, jež se na něm podílí, jakož i na ty, které svou účast na tomto procesu odmítly. Tento vliv je často nazýván pojmem „evropeizace“ (či „europeizace“), který však je co do obsahu daleko objemnější, a byl pro svou relevanci v poslední době předmětem nejen mnoha diskusí, ale i vědeckých zkoumání. Pro účely této práce nemá význam podrobný popis celé problematiky teorie evropeizace, avšak pouze vytvoření obecného přehledu o ní a zkoumání specifické části této oblasti, související se vzájemným ovlivňováním procesu evropské integrace a zkoumaných subjektů.

2.1. Pojem Evropeizace

Pojem evropeizace je v poslední době nejčastěji chápán, vysvětlován a popisován jako proces ovlivňování „domácích“ politických procesů, institucí a konkrétních politik jednotlivých států v souvislosti s procesem evropské integrace. Vzhledem k tomu, že jedním z cílů této práce je postihnout postoje české politické reprezentace k evropské integraci, a způsoby uplatňování jejích zájmů v rámci evropských struktur, je tento pohled pro diplomovou práci nejdůležitější, a v podstatě dostačující, avšak nebylo by správné nepostihnout alespoň okrajově širší význam pojmu evropeizace.

Pojem evropeizace má tedy mnoho rovin, je možné jej chápat v mnohých souvislostech, a nahlížet na něj z mnoha úhlů pohledu. První rovinou je rovina historická, kterou lze zjednodušeně charakterizovat například jako pronikání Evropanů do zámoří, kdy, vzhledem k postavení Evropy v dějinách ve světě, docházelo v různých historických etapách lidské

společnosti k expanzi evropské kultury na ostatní kontinenty a jejich podmaňování.

Na mezinárodní rovině lze na evropeizaci pohlížet jako na definování nové role Evropy jako aktéra mezinárodních vztahů, který jednotně vymezuje své postoje například vůči USA, Rusku, Blízkému Východu. Jedná se tedy o snahy o unifikaci evropské zahraniční politiky, a tendence vystupovat na mezinárodní úrovni jako Evropa, a to za Evropu celou.

Osobní rovina spočívá ve snahách o vytvoření „evropské identity“, která by mohla doplnit či dokonce nahradit identitu národní. Tato rovina je jednou z nejkontroverznějších, a také velice problematická. Ačkoli je v mnohých oblastech možné vytvářet „evropské hodnoty“ (instituce, organizace) „shora“, pocit evropanství, sounáležitosti k vyššímu celku na úkor národního cítění zřejmě jednotlivým konkrétním osobám nebude možné „podsunout“. Jedná se totiž o atribut, který se vytváří v dlouhodobých horizontech, a i jeho změny či odstranění jsou logicky dlouhodobého charakteru. Otázkou je, nakolik je pro Evropskou unii tato rovina důležitá, což souvisí nezbytně s problematikou dalšího pokračování procesu evropské integrace.

Evropeizace z pohledu vytváření mezinárodního systému, kdy dochází k omezování role státu ve prospěch takového celku, je dalším možným úhlem pohledu.

Takzvaná tranzitologická rovina evropeizace označuje proces napodobování demokratických institucí a procesů zemí západní Evropy zeměmi střední a jihovýchodní Evropy, přejímání západoevropských vzorů a zkušeností po pádu totalitních režimů.

Za jednu z rovin evropeizace je považována i samotná Evropská unie, jako nový - evropský - politický systém. Projevem evropeizace je zde formování a posilování orgánů Evropské unie či zvětšování rozsahu dopadu politik Evropské unie. V rovině členských států EU se evropeizace projevuje

zejména jako přizpůsobování členských států změnám, které diktuje Evropská unie, zejména v podobě přijímání evropských politik, změny strategie politických aktérů a jejich taktik.

Legislativní rovina evropeizace spočívá zejména v přejímání *acquis communautaire*, v nezbytném přizpůsobování národní legislativy, a právního prostředí podmínkám EU, v postupné unifikaci právního rámce evropských zemí.

Jako poslední rovinu zmíněnou v tomto stručném přehledu, který v žádném případě nemůže být vyčerpávajícím výčtem, je nutno uvést rovinu ekonomickou, charakterizovanou ekonomickými dopady evropské integrace, zejména vytvořením jednotného trhu v zemích EU, harmonizací ekonomického prostředí či vytvářením jednotné monetární politiky.⁶

Dominantní chápání a užívání pojmu evropeizace, jak již bylo zmíněno výše, souvisí s evropskou integrací a jejími vlivy na různé sféry politiky ve státech, které jsou v nějakém vztahu k tomuto procesu. Jen u tohoto pojetí je možné setkat se s různými definicemi, které pojem evropeizace popisují jako například: *„vznik a rozvoj odlišných struktur vládnutí na evropské úrovni, tj. politických, legislativních a sociálních institucí, spojených s řešením politických problémů, formalizující interakce mezi aktéry a vznik politických (policy) sítí, specializujících se ve vytváření autoritativních pravidel“*⁷ či jako: *„vytváření, rozšíření a institucionalizace formálních a neformálních pravidel, procedur, politických paradigmat, stylů „způsobů jak dělat věci“ a sdílení názorů a norem, které jsou nejprve definovány a konsolidovány v politickém procesu EU, a poté inkorporovány*

---

⁶ Výše uvedené členění pojmu evropeizace bylo čerpáno z publikace: DANČÁK, Břetislav; FIALA, Petr; HLOUŠEK, Vít. *Evropeizace: Pojem a jeho konceptualizace*. In HLOUŠEK, Vít (ed.) *Evropeizace, nové téma politického výzkumu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005, s. 14.

⁷ RISSE, Thomas; COWLES, Maria Green; CAPORASO, James. *Transforming Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001, s. 2.

do logiky domácího (státního nebo substátního) diskurzu, politických struktur a veřejných politik.“⁸

Z pohledu cíle této diplomové práce je zejména zásadní vymezení konkrétního vlivu evropské integrace na české politické subjekty. Jinými slovy zkoumá otázku, v jaké míře dochází k projevu evropeizace v nejčastěji užívaném významu tohoto pojmu v ČR. Tato otázka bude předmětem zkoumání dalších částí práce. V první řadě je nutné stanovit, které subjekty budou zkoumány, a připojit jejich stručný popis.

3. Subjekty zkoumání

Pojem politická reprezentace naznačuje, že se jedná o subjekty, které mají mandát k tomu reprezentovat Českou republiku. Přestože by takovéto vymezení do sebe mohlo při obecnějším pojetí obsáhnout velmi široké spektrum subjektů, nebyl by popis všech jistě účelný. Tato práce se tak soustředí na vrcholné představitele země, kteří svůj mandát získali od občanů cestou voleb, či prostřednictvím nepřímé volby, jak je tomu v případě volby Prezidenta republiky.

Jak bylo již zmíněno v úvodu práce, jako relevantní subjekty budou zkoumání současný Prezident České republiky Václav Klaus a dvě tradičně nejsilnější politické strany, tedy ODS a ČSSD. Z charakteristiky těchto subjektů, která bude předmětem další části práce, je zřejmé, z jakého důvodu jsou považovány za politickou reprezentaci České republiky. Politické strany, jejichž volební výsledky byly v porevoluční historii ČR vždy nižší, než výsledky ODS a ČSSD nebudou přímým předmětem zkoumání, jelikož jejich význam není obecně natolik vysoký, aby utvářel postoje České republiky. Tyto politické strany svým podílem spíše ovlivňují postoje a jednání hlavních dvou politických stran. Prostor odpovídající jejich faktickému postavení bude těmto politickým stranám věnován i v této

---

⁸ FEATHERSTONE, Kevin. *In the Name of „Europe“*. In: RADAELLI, Claudio (ed.). *The Politics of Europeanization*. Oxford: Oxford University Press, s. 5 - 13.

diplomové práci, kde slouží jako prostředek k dokreslení celkového obrazu. Těmito stranami jsou KDU-ČSL, Strana zelených, Komunistická strana Čech a Moravy, Unie svobody-Demokratická unie a Občanská demokratická aliance.

Vláda České republiky či Parlament ČR nebudou zkoumány samostatně jako představitelé České republiky, nýbrž „pouze“ v souvislosti s výše zmíněnými hlavními subjekty, jelikož tyto subjekty nemají, a ze své podstaty ani nemohou mít vlastní postoje či názory. Tato práce si dala za cíl zkoumat postoje relevantních subjektů a možnosti jejich prosazování. Vláda jako vrcholný exekutivní orgán a Parlament jako orgán zákonodárný jsou spíše prostředky k prosazování zájmů subjektů do nich dočasně jmenovaných či zvolených.

Čeští poslanci v Evropském parlamentu jsou vesměs členy národních politických stran, a přestože mají oproti poslancům národního Parlamentu odlišné možnosti v prosazování zájmů vzhledem k evropským institucím, alespoň jejich oficiální postoje se odvíjí od postojů jejich „domácích“ politických stran. Z hlediska subjektů tak budou zkoumáni v rámci jednotlivých relevantních národních politických stran, jako jejich zvláštní prostředky k prosazování zájmů.

Vzhledem k postavení tzv. stálého zastoupení České republiky při EU, jehož jednání jsou koordinována ze strany vlády, bude tento subjekt zkoumán taktéž pouze jako subjekt vedlejší, doplňující obraz možnosti k prosazování zájmů politických subjektů směrem k evropským strukturám.

3.1. Charakteristika subjektů

3.1.1. Václav Klaus

Jednou z nejvýraznějších postav české politické scény je bezesporu docent ekonomie a současný Prezident České republiky Václav Klaus. Jeho osobité názory a postoje ovlivňují českou politiku od počátku její polistopadové historie, a to nikoliv

nevýrazně. Při pohledu na souhrn funkcí, jež Václav Klaus ve své politické kariéře zastával, je zřejmé, že má zásadní podíl na současné situaci uvnitř ČR, i na její „vnější image“. Václav Klaus vystřídal posty federálního Ministra financí ve vládě Mariána Čalfy v letech 1989-1992, předsedy Občanského fóra⁹ od roku 1990 do jeho rozpadu v roce 1991, předsedy Občanské demokratické strany v letech 1991-2002, Předsedy vlády České republiky v letech 1992-1996 a 1996-1997. Po odchodu z čela ODS se stal 7. března 2003 Prezidentem České republiky. Tuto funkci obhájil ve volbách v roce 2008, kdy byl 15. února znovu zvolen Parlamentem České republiky.¹⁰ V postkomunistické historii České republiky je proto jen stěží možné hledat osobu, která by měla větší možnost sdělit a prosadit své názory a postoje.

3.1.2. Občanská demokratická strana

Nejsilnější pravicově orientovanou politickou stranou je bezesporu Občanská demokratická strana. ODS vznikla v roce 1991, kdy se po rozpadu Občanského fóra zformovala skupina kolem Václava Klause, která na ustavujícím kongresu, konaném 20. - 21. dubna 1991 přijala stanovy strany a její programové prohlášení. ODS byla definována jako demokratická pravicová strana s konzervativním programem. Jejím předsedou se stal Václav Klaus. ODS slavila úspěch již v prvních parlamentních volbách v roce 1992, kdy v koalici s KDS¹¹ získala přesvědčivě nejvyšší počet hlasů. Prezidentem Václavem Havlem byl pak Václav Klaus pověřen sestavením vlády, jež vznikla na

---

⁹ Politické hnutí vzniklé z kořenů sametové revoluce, které se vyznačovalo zejména odmítáním totalitního komunistického režimu, a které se později etablovalo do pravého středu pomyslného politického spektra.

¹⁰ Správa pražského hradu. *Současný prezident ČR Václav Klaus: Životopis* [online]. 2003. [cit. 5. března 2009]. Dostupné na <<http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-vaclav-klaus/zivotopis.shtml>>.

¹¹ Křesťanskodemokratická strana existující mezi léty 1990-1996. Zanikla sloučením s ODS.

platformě koalice ODS-KDS, ODA¹² a KDU-ČSL¹³. Tato vláda přetrvala po celé čtyřleté volební období, přestože v něm došlo k rozdělení Československé federativní republiky a vzniku České a Slovenské republiky jako samostatných států. Již sloučená ODS s KDS zvítězila také ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 1996, avšak z důvodu vysokého volebního výsledku levicově orientované ČSSD se jí nepodařilo sestavit většinovou vládu. Menšinová vláda vydržela v okolnostech celkově napjaté situace pouze do roku 1997. Předčasné volby v roce 1998 vyústily v patovou situaci, ze které se zrodila takzvaná „opoziční smlouva“, tedy vytvoření dohody o menšinové vládě ČSSD „tolerované“ za stanovených podmínek Občanskou demokratickou stranou. Ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2002 utrpěla ODS poměrně jednoznačnou porážku s ČSSD, což se stalo impulzem pro personální změny ve straně.

Po odchodu Václava Klause z čela strany byl v prosinci roku 2002 zvolen předsedou ODS její současný předseda Mirek Topolánek. Václav Klaus byl následně zvolen v roce 2003 Prezidentem České republiky. Velkým úspěchem byl volební výsledek ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2004, ve kterých získala ODS 30,04% hlasů a tudíž devět ze čtyřadvaceti mandátů. „Vítězstvím“ skončily pro Občanské demokraty i volby do Poslanecké sněmovny roku 2006, po nichž se Mirku Topolánkovi podařilo na druhý pokus sestavit koaliční vládu spolu se Stranou zelených a KDU-ČSL, zastoupenou křehkou většinou 101 hlasů v Poslanecké sněmovně. Právě tento nedostatečně silný mandát se stal Vládě osudným, a to bohužel navíc v době tolik očekávaného šestiměsíčního období předsednictví České republiky EU.¹⁴

---

¹² Občanská demokratická aliance, menšinová politická strana existující v letech 1990-2007.

¹³ Křesťanská demokratická unie-Československá strana lidová, stále existující politická strana v jejímž čele stojí v současné době Jiří Čunek.

¹⁴ Informace o historii strany: Občanská demokratická strana. *Historie ODS* [online]. [cit. 7 dubna 2009]. Dostupné na <<http://www.ods.cz/strana/historie>>.

„Občanská demokratická strana se deklaruje jako liberálně konzervativní strana s moderní evropskou strukturou, navazující na tradice evropské křesťanské civilizace, na humanitní a demokratické tradice první republiky a na zkušenosti současných západních demokracií.“¹⁵ ODS je ideově spřízněna s řadou liberálních a konzervativních stran v celém transatlantickém prostoru. Inspirací její politiky je například liberální konzervatismus britské Konzervativní strany či amerických republikánů. Další relativně silná skupina nesocialistických politických stran, které mají k ODS svými idejemi blízko, pochází z menších evropských zemí (příkladem je nizozemská VVD či švédská Moderaterna).¹⁶

3.1.3. Česká strana sociálně demokratická

Na rozdíl od ODS, mohla Československá sociální demokracie, která se po rozdělení Československa přejmenovala na Českou stranu sociálně demokratickou, navázat po pádu komunistického režimu v roce 1989 na historickou tradici, jelikož její kořeny sahají až do roku 1848. V únoru roku 1993 byl do čela ČSSD zvolen Miloš Zeman, pod jehož vedením se strana stala nejsilnější opoziční stranou, stojící proti vládě ODS, což stvrdily volby do Poslanecké sněmovny roku 1996. V předčasných volbách do Poslanecké sněmovny ČSSD zvítězila, a sestavila menšinovou vládu (opět pod Zemanovým předsednictvím), jejíž čtyřleté působení umožnila tzv. opoziční smlouva, uzavřená mezi ČSSD a ODS v červenci 1998. O čtyři roky později ČSSD znovu přesvědčivě zvítězila v parlamentních volbách, a sestavila vládu v koalici s KDU-ČSL a Uníí svobody. Předsedou vlády se stal Vladimír Špidla, jenž v dubnu 2001 vystřídal Miloše Zemana v čele strany. Po výrazné krizi strany došlo v roce 2004 zejména v souvislosti se špatnými volebními

---

¹⁵ Občanská demokratická strana. *Kdo jsme - základní informace o Občanské demokratické straně* [online]. [cit. 7 března 2009]. Dostupné na <<http://www.ods.cz/strana/kdo-jsme>>.

¹⁶ Tamtéž.

výsledky ve volbách do Evropského parlamentu k personálním změnám, když se předsedou strany i Vlády stal Stanislav Gross. Následkem nevyjasněných, zejména majetkových poměrů podala v roce 2005 vláda Stanislava Grosse demisi. V dubnu 2005 byla jmenována nová Vláda v čele se současným předsedou ČSSD Jiřím Paroubkem, s jehož nástupem je možné objektivně spojit zvýšení volebních preferencí České strany sociálně demokratické.¹⁷

ČSSD se profiluje jako moderní levicová strana, bránící program demokratického sociálního státu proti náporu liberalistických a konzervativních koncepcí, těžících z profanace socialismu v éře komunistické diktatury, a jako jediná vlivná sociálnědemokratická strana v postkomunistických zemích, která nevznikla transformací komunistické strany, ale v návaznosti na integritní, vlastní, více než stoletou tradici.¹⁸

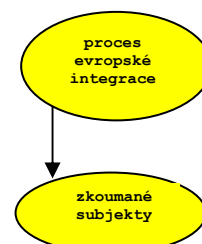
Česká strana sociálně demokratická jako součást mezinárodního společenství sociálně demokratických a socialistických politických stran je členkou Evropské strany sociálně demokratické¹⁹ a Socialistické internacionály (SI).²⁰

4. Zkoumání relevantních subjektů

Cílem této kapitoly je nalézt odpověď na první dvě otázky:

1. Došlo k ovlivnění zkoumaných subjektů ze strany procesu evropské integrace?

2. Jaké jsou postoje zkoumaných subjektů k evropské integraci?

¹⁷ Česká strana sociálně demokratická. *Česká strana sociálně demokratická. O nás: Historie strany* [online]. 2007. [cit. 8 března 2009]. Dostupné na <<http://www.cssd.cz/o-nas/s10252/>>.

¹⁸ Česká strana sociálně demokratická. *Česká strana sociálně demokratická. O nás* [online]. 2007. aktualizováno 2009. [cit. 8. března 2009]. Dostupné na <<http://www.cssd.cz/o-nas/>>.

¹⁹ Zkráceně též PES - z anglického Party of European Socialists.

²⁰ Česká strana sociálně demokratická. *Česká strana sociálně demokratická. O nás: Stanovy* [online]. 2007. [cit. 8. března 2009]. Dostupné na <<http://www.cssd.cz/o-nas/Stanovy-CSSD/a14998.html>>.

Zodpovězení těchto otázek je velice důležité pro dosažení cílů samotné diplomové práce. Odpověď na první z otázek, jak již bylo popsáno v úvodu, postihuje jeden ze směrů vzájemného ovlivňování mezi procesem evropské integrace a zkoumanými subjekty. Zodpovězení druhé otázky naplňuje obsah cíl práce, který je vytyčen již samotným jejím názvem, tedy popisuje postoje českých politických reprezentantů k evropské integraci. Navíc poskytuje základ pro další zkoumání, jelikož umožní v závěru porovnat oficiální postoje zkoumaných subjektů s jejich skutečným jednáním.

U zkoumaných politických stran bude hledání odpovědi na obě otázky spojeno v jeden celek. Použitý model zkoumání evropeizace politických stran dle Roberta Ladrecha totiž vede k posuzování takových oblastí, které zároveň umožňují vytvoření poměrně uceleného obrazu o oficiálním postoji zkoumaných subjektů k evropské integraci. Jinými slovy, při zkoumání projevů evropeizace budou posuzovány stranické a další dokumenty, v nichž jsou vyjádřeny oficiální postoje zkoumaných politických stran k evropské integraci, a na jejich základě bude možné nalézt jasné odpovědi na druhou otázku.

V případě osoby Václava Klause, jako takové, nebude v této práci přímo zkoumán vliv procesu evropské integrace na ni. Vzhledem k dlouhodobému předsednictví Václava Klause ODS lze však říci, že tato významná osobnost bude z hlediska evropeizace zkoumána spolu s ODS. Samostatně však bude nutné uvést charakteristiku oficiálních postojů Václava Klause k evropské integraci. Ta bude zařazena na začátek této kapitoly, jelikož na osobu Václava Klause bude v dalším textu práce odkazováno.

4.1. Postoj Václava Klause k evropské integraci

Otázka evropské integrace je oblastí, k níž se Václav Klaus veřejně vyjadřoval po celé zkoumané časové období, a je nutné konstatovat, že v oficiální rovině, tak jak byly jím

prezentovány, si jeho názory a postoje k této otázce udržely kontinuitu. Stejné myšlenky, které Václav Klaus vyjadřoval již počátkem 90. let minulého století, lze totiž nalézt i v jeho projevu coby Prezidenta ČR v Evropském parlamentu v únoru 2009.²¹ Tato část diplomové práce by měla stručně popsat oficiálně proklamované postoje Václava Klause. Zda a jakým způsobem své názory skutečně prosazoval, bude předmětem zkoumání v dalších kapitolách.

Při pohledu na postoj Václava Klause k evropské integraci a účasti ČR na ní, je možné sledovat několik silných charakteristických rysů, jež jsou pro pochopení jeho názorů jako celku zásadní. V první řadě je třeba zmínit a zdůraznit, že Václav Klaus vždy jasně prohlašoval své základní přesvědčení, že naše země je, a vždy byla součástí Evropy. „Protože nechceme být zbaveni výhod, které z členství v evropských institucích vyplývají, chceme se stát jejich členy tak brzy, jak jen to bude možné.“²² Toto je základní teze, z níž je nutné vycházet, a to i při posuzování tezí dalších, které na první pohled nepůsobí tak „proevropským“ dojmem, a pro něž bývá Václav Klaus často označován za tzv. „euroskeptika“²³, ač se jím sám v žádném případě být necítí.²⁴ Václav Klaus, přesto že je dle svých slov zastáncem evropské integrace, důrazně vyzývá k rozlišování mezi integrací a tzv. „unifikací“²⁵, před níž důrazně varuje. Postoj Václava Klause spočívá na tvrzení, že: „Evropa nebyla nikdy založena na panevropské jednotě, na velkém evropském státě, a nikdy jí neprospělo, když se ji někdo pokoušel, at' už pod jakoukoli

---

²¹ Správa pražského hradu. *Současný prezident ČR Václav Klaus: Vybrané projevy a rozhovory* [online]. 2003. [cit. 12. března 2009]. Dostupné na <<http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-vaclav-klaus/vybrane-projevy-a-rozhovory/22.shtml>>.

²² Takto vyjadřuje svůj postoj v jedné ze svých publikací. KLAUS, Václav. *Evropa Václava Klause*, Praha: Knižní klub, 2004., s. 16, s. 100.

²³ Za euroskeptika je považován ten, kdo nevěří ve sjednocení a funkčnost sjednocené Evropy.

²⁴ KLAUS 2004, s. 73, 83.

²⁵ Za unifikaci považuje stále těsnější svazování členských států v pevný homogenizovaný celek odstraňující rozdíly mezi jednotlivými státy.

ideologií, sjednotit²⁶, a že: „Evropa má právě ve své mnohotvárnosti svůj smysl a svou sílu“²⁷. Z těchto důvodů by podle něho bylo chybou vytváření umělého „evropanství“, které nepochází z vůle lidu a z jejich pocitu sounáležitosti, avšak seshora, a které by přesto mělo být postaveno nad pocit národní identity²⁸. Správnou cestou je proto dle Václava Klause udržení národního státu jako základní jednotky, nikoliv „euroobčanů“, a zachování původní Schumanovy myšlenky Evropy jako „jednoty v rozmanitosti“, která je pro ni tak charakteristickou.²⁹

Další „problém“, který Václav Klaus v souvislosti s procesem evropské integrace zdůrazňuje, je tzv. „deficit demokracie“. Ten spatřuje v rostoucí vzdálenosti mezi občany členských států EU a politickou elitou Evropské unie a v přesunu rozhodovacích procesů z členských států do Bruselu. Dle vyjádření Václava Klause: „Pětasedmdesát procent naší legislativy pochází v současné době z EU od nevolených úředníků a v podobě Lisabonské smlouvy jsou zde tendence k ještě většímu přesunu pravomocí do Bruselu, EU získá právní subjektivitu, a členské státy ztratí své právo veta v řadě důležitých oblastí. Toto skutečně není řešení deficitu demokracie, spíše ho to ještě posiluje.“³⁰

Oficiálně proklamované názory Václava Klause nebyly vždy aplaudovány a jednohlasně přijímány, bylo tomu často spíše naopak, přesto si však udržely poměrně zřetelnou kontinuitu po celé časové rozmezí, kterým se zabývá tato práce. Otázkou zůstává, nakolik byly tyto oficiální postoje Václavem Klausem skutečně prosazovány a nakolik byly jen prázdnými hesly sloužícími k vytvoření politické image.

---

²⁶ Klaus 2004, s. 15.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž, s. 35.

²⁹ Tyto názory Václava Klause jsou vyjádřeny v téže publikaci: Klaus 2004.

³⁰ Times Newspapers. *The Sunday Times interview with Vaclav Klaus, President of the Czech Republic* [online]. 22.3.2009 [cit. 30. března 2009]. Dostupné na <<http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/article5950419.ece>>.

4.2. Vliv procesu evropské integrace na zkoumané politické strany

Účelem této části diplomové práce je zaměřit se na vliv procesu evropeizace na zkoumané politické strany (tedy ODS a ČSSD). Výsledkem zkoumání by, kromě zjištění, zda proces evropeizace postihl předmětné politické strany, mělo být vymezení jejich postoje k evropské integraci.

Při pozorování vlivu evropské integrace vychází tato diplomová práce z pojetí evropeizace politologa Roberta Ladrecha, který vymezuje pět oblastí, v nichž je proces evropeizace nejlépe pozorovatelný. Jsou jimi změny v programatice, organizační změny, podoba stranické soutěže, vztahy mezi stranami a Vládou a vztahy mimo úroveň stranického systému.³¹ Ladrechův koncept dopadu evropské integrace na politické strany byl sice primárně vytvořen pro prostředí západoevropských systémů politických stran, vzhledem k okolnostem je možné tento koncept využít přinejmenším jako vodítko pro výzkum na české politické scéně. Z logiky věci vyplývá, že zde přicházejí v úvahu jako předměty zkoumání pouze politické strany ODS a ČSSD. Do jisté míry se však tato část týká i Václava Klause, který byl až do roku 2003 předsedou ODS, a výrazně tak ovlivňoval dění uvnitř této politické strany.

4.2.1. Změna v programatice

Změna v programatice je dle Ladrecha nejviditelnější oblastí, ve které se proces evropeizace projevuje. Rozeznává přitom dvě oblasti změn, a to oblast kvantitativní a kvalitativní³², kdy kvantitativní změny spočívají v rostoucím počtu odkazů na jednotlivé oblasti evropské integrace

---

³¹ LADRECH, Robert. Europeanization and Political Parties: Towards a Framework for Analysis. *Party Politics*. 2002. číslo 8(4). 2 červenec 2002, s. 387-390.

³² Ladrech 2002, s. 396.

v programech politických stran, a kvalitativní změny označují snahy o zpřesnění a větší propracovanost takových odkazů.³³

Jelikož je právě oblast změn v programatice velice důležitá pro zodpovězení obou otázek, na něž hledá tato kapitola odpovědi, bude zkoumána poněkud podrobněji. Zejména pro účely posuzování projevu evropeizace budou nejprve v obecnějším měřítku sledovány kvalitativní a kvantitativní změny v programatice obou zkoumaných politických stran v celém zkoumaném období. K získání potřebných údajů pro popsání jejich postojů k evropské integraci budou posléze podrobněji zkoumány stranické dokumenty ODS a ČSSD odděleně.

U obou zkoumaných subjektů je možné sledovat vývoj v programatice v oblasti kvalitativní i kvantitativní od počátku devadesátých let minulého století do současnosti. V prvních letech po listopadu 1989 bylo všeobecně propagováno heslo „zpět do Evropy“, kdy i Občanská demokratická strana ve svém volebním programu z roku 1992 uvádí: *„Jako náš bezprostřední a nejdůležitější cíl vidíme integraci Československa do evropských společenství. Je to jediná cest, a jak dlouhodobě stabilizovat naši celkovou politickou, ekonomickou a bezpečnostní situaci.“*³⁴ Napříč politickým spektrem však toto heslo, ač obecně uznáváno, nebylo nijak konkretizováno. Postupem času a vlivem faktu, že členství České republiky v Evropské unii získalo reálné obrysy, došlo k viditelným změnám kvalitativního i kvantitativního charakteru, když politické strany otázku evropské integrace zmiňovaly mnohem častěji, řešily stále více jejích aspektů a profilovaly se také do určité podoby jejich postoje k této otázce.

Největší kvantita i kvalita v programové oblasti se logicky projevila v období voleb do Poslanecké sněmovny roku 2002, v období následujícím, které předcházelo vstupu ČR do EU

---

³³ Ladrech 2002, s. 396.

³⁴ Občanská demokratická strana. *Svoboda a prosperita (Volební program 1992)*. Česká republika. 1992, s. 17.

a v období voleb do Evropského parlamentu. Poté téma ochladlo a ve volbách 2006 dominovaly spíše klasická témata politického „boje“ jako je ekonomika, zdravotnictví či školství. Je možné, že v této době měla evropeizace spíše skrytou podobu, kdy politické strany věděly, že následující Vláda povede Českou republiku v období jejího předsednictví EU.

4.2.1.1. ODS

Již nejméně od poloviny devadesátých let minulého století se v oficiálních dokumentech ODS začaly objevovat konkrétní části věnované evropské integraci, kde se silně projevil názory tak charakteristické pro jejího tehdejšího předsedu Václava Klause. V roce 1995 byl přijat dlouhodobý politický program, ve kterém bylo uvedeno: *„V rámci Evropské unie se hlásíme k rozšiřování organizace, otevřenému obchodu a důslednému omezování byrokracie. Jsme přesvědčení, že i v budoucnu budou základní kámen Evropské unie tvořit suverénní státy, které do unie dobrovolně vstoupily, a že suverenita bude odvozená. Chceme v budoucnosti udržet zřetelně vymezený český stát, který by byl samozřejmě maximálně otevřený světu a zapojený do evropské i celosvětové integrace. Nechceme však rozpustit náš stát v nadnárodních strukturách, vznikajících bez hlubokých faktických kořenů a bez reálné identity. Sílu Evropy vidíme v její rozmanitosti, a nikoli v její uniformitě.“*³⁵

Ve volebním programu k volbám do Poslanecké sněmovny v roce 1996 „Svoboda a prosperita (1996)“ ODS znovu vyjádřila zájem o vstup do EU, když uvádí: *„ODS si je plně vědoma toho, že proces připojování k EU je především naším vnitřním úkolem. Jsme odhodláni provést takové ekonomické a legislativní kroky, které přivedou naši zemi na úroveň rovného partnera členských*

---

³⁵ Občanská demokratická strana. *Politický program ODS 1995* [online]. 1995. [cit. 12 března 2009]. Dostupné na <http://archiv.ods.cz/ods_se_predstavuje/program_1995.php>.

států Unie."³⁶ Do této doby se však jednalo převážně o obecné formulace.

Kvalitativní změnu přinesl zejména dokument Jana Zahradila z roku 2001 s názvem „Manifest českého eurorealismu“³⁷, který je věnován čistě problematice evropské integrace a českého přístupu k Evropské unii. Svým obsahem zachovává nastolenou názorovou linii ODS, když za současného uznání nutnosti členství České republiky v EU upozorňuje na nedostatky a hrozby EU. I zde je možné najít pro ODS (resp. Václava Klause) příznačné myšlenky: „Evropské instituce trpí tzv. demokratickým deficitem, vycházejícím z nedostatku běžných demokratických principů“³⁸ či „Autorita evropských institucí u veřejnosti je slabá. Může za to jejich netransparentnost a malá kontrolovatelnost (která vyvrcholila např. nedávným korupčním skandálem a pádem celé EK), a dále nízká identifikace občanů členských zemí s celým konceptem "evropanství", což se projevuje mj. na stále klesajícím zájmu o volby do Evropského Parlamentu (dále EP).“³⁹ Další text nenechává na pochybách, že ODS preferuje mezivládní model evropské integrace, když uvádí: „evropská integrace se musí odvíjet zezdola, od evropských národů a občanů členských zemí, reprezentovaných svými parlamenty a vládami, ne seshora od projekčních stolů evropských politických a byrokratických elit“⁴⁰ a dále: „odmítáme další zvyšování pravomocí EK jako nevoleného exekutivního a úřednického orgánu bez přímého mandátu. Také musíme odmítnout zvyšování pravomocí EP.“⁴¹ Manifest českého eurorealismu dokonce vymezil možný postup České republiky pro případ, že se nestane členským státem EU.

---

³⁶ Občanská demokratická strana. *Svoboda a prosperita - volební program ODS, parlamentní volby 1996* [online]. Česká republika. 1996. s. 9.

³⁷ Zahradil, Jan a kol. *Manifest českého eurorealismu*. Česká republika. 2001.

³⁸ Tamtéž, s. 4.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Tamtéž, s. 8.

⁴¹ Tamtéž, s. 9.

Určitým vrcholem aktivity ve formě tvorby dokumentů týkajících se evropské integrace byly poziční dokumenty Stínové vlády ODS ke vstupu České republiky do EU, nazvané „Když do EU tak s ODS“⁴² z května roku 2003. V nich stanovili ministři stínové vlády ODS své cíle týkající se vstupu do EU v rámci svých pomyslných resortů. Jedná se o poměrně rozsáhlý soubor dokumentů věnovaný tématu evropské integrace z pohledu jednotlivých resortů „stínové vlády“.

Evropské tematice byla logicky věnována velká pozornost před volbami do Evropského parlamentu, kdy ODS vydala volební program pro volby do Evropského parlamentu s názvem „Stejná šance pro všechny“. Názory prosazující neposilování role EP a Evropské unie vůbec jsou však v tomto dokumentu zmiňovány minimálně a ve velmi obecných formulacích.⁴³

V důsledku zvolení „europoslanců“ za ODS a vytvoření jejich poslaneckého klubu stojí za zmínku dokumenty, které tento poslanecký klub od svého vzniku pravidelně vydává, zejména například roční zprávy o činnosti poslaneckého klubu ODS v EP. Nelze pominout ani vytvoření samostatných internetových stránek, věnovaných evropské tematice, zejména poslancům ODS v EP.⁴⁴

Ve volebním programu pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006 však již výraznější stopa po evropských tématech nezůstala.⁴⁵

4.2.1.2. ČSSD

Ani ČSSD nevybočila z popsaného trendu, když ve svém volebním programu z roku 1992 konstatovala: „stejně jako sociálnědemokratické vlády většiny západoevropských zemí budeme i my orientovat zahraniční politiku k budoucímu

---

⁴² Občanská demokratická strana. *Když do EU tak s ODS*. Česká republika. 2003.

⁴³ Občanská demokratická strana. *Stejně šance pro všechny* (program pro volby do Evropského parlamentu). Praha. 2004.

⁴⁴ <www.eu.ods.cz>.

⁴⁵ Občanská demokratická Strana. *Společně pro lepší život* [online]. 2006. [cit. 30. března 2009].

sjednocení Evropy v zájmu blahobytu, solidarity, spoluúčasti, sociálního smíru i zdravého životního prostředí pro všechny."⁴⁶

Vnitrostranický materiál „*Pragmatický posun, aneb k volební a politické strategii ČSSD*“, který počátkem roku 1994 vypracoval tehdejší poradce předsedy Zemana a představitel pravicového křídla ČSSD Oto Novotný. Dle něho měla být tehdejší vláda kritizována za její občasně výhrady vůči splnění všech podmínek vstupu ČR do EU. Tento dokument byl sice v řadě svých aspektů odmítnut, avšak v otázce postoje ČSSD k evropské integraci jistě nastínil a ovlivnil budoucí směřování České strany sociálně demokratické.⁴⁷

Ve volebním programu pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 1996 byl vstup ČR do Evropské unie stanoven jako prioritní cíl zahraniční politiky. „*Vstup do Evropské unie zajistí ČR přístup na dynamicky se rozvíjející trh a přispěje k upevnění demokratických institucí v celoevropském měřítku*“.⁴⁸ V tomto programu ČSSD navíc uvádí, že nemá obavy z postupné evropské integrace, protože zapojení ČR do tohoto procesu umožňuje vyrovnání životní úrovně občanů všech zemí unie a zajišťuje jejich kolektivní bezpečnost, sociální spravedlnost a přístup ke vzdělání a pracovním možnostem na území všech států Evropské unie.⁴⁹ Evropské tematice se ČSSD věnovala i ve volebním programu v roce 1997, kde také odmítla negativistické přístupy k Evropské unii, nacionalistické postoje i velikášské sklony k poučování, které mohou vést jen k izolaci ČR.⁵⁰

Řada zmíněných tezí byla rozpracována v materiálech menšinové sociálně demokratické vlády, která vznikla po

---

⁴⁶ Česká strana sociálně demokratická. *Volební program* [online]. 1992. [cit. 7. března 2009]. Dostupný na <<http://www.cssd.cz/dokumenty/archiv/volebni-programy>>.

⁴⁷ Mareš, Miroslav. *České politické strany a evropská integrace. Integrace. 2000. Ročník 1, číslo 1, s. 15-20.*

⁴⁸ Česká strana sociálně demokratická. *Volební program České strany sociálně demokratické. Lidskost proti sobectví. 1996, s. 2.*

⁴⁹ Česká strana sociálně demokratická 1996, s. 22.

⁵⁰ Česká strana sociálně demokratická. *Alternativa pro naši zemi. Volební program České strany sociálně demokratické. 1997, s. 23.*

volbách v roce 1998. Sociální demokraté se k prioritě vstupu do EU přihlásili ve vládním prohlášení i v koncepci české zahraniční politiky z počátku roku 1999. Bylo vypracováno několik střednědobých programů v jednotlivých oblastech politiky v souvislosti se vstupem do EU.

Volební program ČSSD v roce 2000 se věnoval vstupu ČR do Evropské unie v rubrice zahraniční politika, kde ČSSD zdůraznila nutnost tohoto historického kroku, a označila ho za prioritní úkol vlády.⁵¹

Ve volebním programu ČSSD pro parlamentní volby v roce 2002 ještě výrazněji zesílil akcent na vstup České republiky do Evropské unie, když byl tento cíl strany zmiňován v průběhu textu celého dokumentu.⁵² Toto období nejsilnějšího akcentu na evropskou tematiku doplnil volební program ČSSD pro volby do Evropského parlamentu nazvaný „*Za Evropu bezpečí, míru, prosperity a sociálních jistot*“⁵³, který se však pro ČSSD vzhledem k výsledkům voleb neukázal nejšťastnějším.

Stejně jako v případě ODS po vstupu ČR do Evropské unie a volbách do EP poklesla četnost využívání evropské tematiky a dokumenty vztahující se k ní se případně věnovaly konkrétním otázkám, jako je problematika euroústavy či Lisabonské smlouvy. Zde je možné odkázat například na vyjádření ČSSD nazvané „*7 důvodů PRO Smlouvu o Ústavě pro Evropu*“, z něhož jasně vyplývá podpora ČSSD směrem k tomuto dokumentu.⁵⁴ Opomenut by neměl být dokument věnovaný čistě evropské tematice nazvaný „*Evropský manifest*“, který vymezil postoje ČSSD k evropské integraci a z něhož jsou znatelné postoje ČSSD

---

⁵¹ Česká strana sociálně demokratická. *Společně s vámi pro lepší budoucnost. Volební program České strany sociálně demokratické*. 2000, 29 s.

⁵² Česká strana sociálně demokratická. *Člověk na prvním místě. Volební program České strany sociálně demokratické*. 2002.

⁵³ Česká strana sociálně demokratická. *Za Evropu bezpečí, míru, prosperity a sociálních jistot* [online]. 2004. [cit. 7. března 2009]. Dostupné na <<http://www.cssd.cz/vismo/dokumenty2.asp?u>>.

⁵⁴ Česká strana sociálně demokratická. *7 důvodů PRO Smlouvu o Ústavě pro Evropu* [online]. [cit. 7. března 2009]. Dostupné na <<http://www.cssd.cz/dokumenty/s7690/s10336/>>.

podporující tendence, směřující k posilování pravomocí orgánů EU, a prohlubování evropské integrace⁵⁵.

I v případě europoslanců za ČSSD je nutné zmínit, že již od roku 2005 byl klubem poslanců ČSSD v EP téměř měsíčně vydáván informační bulletin nazvaný „Euro zprávy“⁵⁶ informující o jeho činnosti v Evropském parlamentu a věnující se obecně evropské tematice.

4.2.2. Organizační změny

Za projev evropeizace v oblasti organizačních změn lze dle Ladrecha považovat takové změny organizační struktury politických stran, které je možné dát do přímé souvislosti s členstvím v Evropské unii, a které mají reálný dopad na fungování strany.

U Občanské demokratické strany lze takovou změnu spatřovat pouze v členství Jana Zahradila v Grémiu strany. To je složeno ze stranických špiček, a Jan Zahradil je jeho členem z titulu funkce předsedy klubu ODS v Evropském parlamentu, což lze považovat za poměrně výraznou změnu ve stranické struktuře způsobenou vlivem vstupu ČR do Evropské unie.⁵⁷

U ČSSD poukazují na změny v organizační struktuře v důsledku členství v EU stanovy strany, které obsahují poměrně výrazné odkazy na evropskou úroveň. Ve své preambuli stanovy jednak zmiňují členství v Mezinárodním společenství sociálně demokratických a socialistických politických stran a v Evropské straně sociálně demokratické. Důležité v kontextu této části diplomové práce jsou však zejména články 12 a 31, které přinášejí organizační změny ovlivněné členstvím ČR v Evropské unii. Článek 12 stanoví, že „Spolupracovníkem ČSSD

---

⁵⁵ Česká strana sociálně demokratická. *Evropský manifest* [online]. [cit. 7. března 2009]. Dostupné na <<http://www.cssd.cz/nas-program/dokumenty/s7788/a7792.html>>.

⁵⁶ Česká strana sociálně demokratická. *Euro-zprávy* [online]. [cit. 7. března 2009]. Dostupné na <<http://www.cssd.cz/dokumenty/s7690/euro-zpravy/>>.

⁵⁷ Občanská demokratická strana. *Stanovy Občanské demokratické strany* [online]. 7. prosince 2008. [cit. 20. března 2009]. Dostupné na <<http://www.ods.cz/strana/stanovy>>.

se může na vlastní žádost stát občan jiného státu Evropské unie, který je současně členem některé ze stran sdružených v PES⁵⁸. Dle článku 31 se členem předsednictva ČSSD stává automaticky i předseda skupiny poslanců ČSSD v Evropském parlamentu.⁵⁹

Z celkového pohledu není však tato oblast evropeizace u českých politických stran zjevně tou nejvýznamnější.

4.2.3. Podoba stranické soutěže

Třetí oblast evropeizace spočívá ve vlivu procesu evropské integrace na stranickou soutěž v členských zemích EU. Stejně jako v jiných oblastech evropeizace politických stran v České republice, lze i zde pozorovat významné posílení významu evropského tématu v období předcházejícím vstupu České republiky do Evropské unie, a logicky v souvislosti s volbami do Evropského parlamentu v roce 2004. V období před vstupem do EU se evropská tematika stala jednou ze stěžejních oblastí, které byly využívány ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2002. Politická scéna se v této době především svým vlastním přičiněním rozdělila na pomyslné dva tábory tzv. „eurooptimistů“⁶⁰ a „euroskeptiků“⁶¹, které v rámci volební kampaně využívaly evropské téma s vidinou vyššího volebního zisku. Argumentem eurooptimistů bylo zejména tvrzení, že odmítavý a kritický přístup k evropské integraci poškozuje postavení České republiky v Evropské unii. Euroskeptici na druhé straně využívali zejména tvrzení, že eurooptimisté nechrání dostatečně české zájmy, když nekriticky přijímají podmínky stanovené Evropskou unií.

Je otázkou, zda je možné za projev evropeizace považovat i skutečnost, že po volbách v roce 2002 byla sestavena

---

⁵⁸ Česká strana sociálně demokratická. *Stanovy strany* [online]. [cit. 15. března 2009] Dostupný na <<http://www.cssd.cz/o-nas/Stanovy-CSSD/a14998.html>>.

⁵⁹ Tamtéž čl. 31.

⁶⁰ Za eurooptimisty se prohlašovaly strany ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU.

⁶¹ Do této role byli pasováni ODS a KSČM.

koaliční vláda spojením ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU. Na jedné straně šlo sice o spojení stran s poměrně odlišnou politickou orientací, pro něž bylo téma vstupu ČR do Evropské unie výraznou platformou ke koaliční spolupráci. Na straně druhé je pravdou, že KDU-ČSL a UD-DEU jsou malými politickými stranami, které poměrně klasicky doplňují pravicovou či levicovou vládu.

Ve volbách roku 2006 již opět převládla témata klasičtější, jako je ekonomika, zdravotnictví či školství. Otázka evropské integrace se zařadila svou důležitostí po bok těchto témat, či spíše mezi otázky okrajové.

4.2.4. Vztah vláda-strana

Dle Ladrechova modelu se evropeizace vztahu mezi stranou a vládou projeví tehdy, pokud se oficiální stanoviska vlády vlivem intergovernmentálních jednání na úrovni Evropské unie vzdalují od stanovisek strany, či se dostávají dokonce do rozporu s nimi.⁶² Otázkou je, zda lze považovat za projev evropeizace i situaci, kdy je vytvořena vláda, jaká byla sestavena po volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2002, jejímž hlavním cílem byl vstup České republiky do Evropské unie. Přestože v tomto případě nedošlo k odchýlení se od stranických postojů, ke kterému nebyl ve skutečnosti téměř žádný prostor, došlo ke spojení stran se značně odlišnou orientací ve vládu s výrazným proevropským tématem a cílem. Pokud tato situace není evropeizací vztahu vláda-strana, je to přinejmenším silný projev ovlivnění politických reprezentací evropskou integrací, které se přeneslo na vládní úroveň.

Klasičtější projev evropeizace vztahu vláda-strana dle Ladrechova pojetí je možné sledovat ve vývoji postojů ODS, které svou povahou k takovým následkům silně vybízejí, když se staví otevřeně proti většinovým koncepcím vývoje evropské integrace. ODS je pro svůj odmítavý postoj k hlubší integraci nucena čelit mnohem častěji tlaku ze strany EU. V zájmu

---

⁶² Ladrech 2002, s. 389.

dosažení jiných důležitých cílů musela ODS ze svých postojů slevit.

Tato tvrzení prokázala velmi výstižně i vyjádření posledního předsedy ODS Mirka Topolánka, který potvrdil, že se jeho názory ohledně evropské integrace neliší od jeho předchůdce Václava Klause. V rozhovoru pro týdeník EURO z roku 2006 odpověděl předseda ODS na dotaz, jaký je rozdíl mezi ním a eurorealistou Václavem Klausem takto: *„Domnívám se, že není téměř žádný. Rozdíl je pouze v tom, že Prezident Václav Klaus je persona stojící nad stranami. Má poměrně malé pravomoci. Může si dovolit luxus jasně definovaných nebo hraničních názorů, kterými vyvolává evropskou i světovou diskusi. Já se prostě navenek mohu od oněch názorů lišit, neboť striktně dodržuji koaliční smlouvu, přestože moje názory jsou určitě bližší těm Klausovým.“*⁶³ K dotazu jak se změnila politika ODS od nástupu Mirka Topolánka do jejího čela navíc uvádí: *„Politika ODS se nezměnila vůbec, to co vy možná vnímáte navenek a co je celkově zploštěné vidění médií, se týká politiky vlády, to ale není vláda ODS. Jsem premiérem koaliční vlády. Jako předseda ODS mohu mít své názory, ale zásadně respektuji koaliční smlouvu. I mandát vlády pro jednání Evropské rady, která se zabývala novou smlouvou pro Evropu, byl jasně daný. Zdaleka to nebylo to, co by ODS prosazovala, kdyby měla 51 procent hlasů v Poslanecké sněmovně. Byl to kompromis, který byl vyjednaný s jednou politickou stranou, která byla ochotná akceptovat ústavní smlouvu - tedy KDU-ČSL, a s další, jejíž názory jsou ještě více proevropské - tedy Stranou zelených.“*⁶⁴

Na případu ODS se zřetelně ukazuje evropeizační tlak v oblasti vztahů vláda-strana. ODS byla nucena výrazně

---

⁶³ Mirek Topolánek. *Na jednání o smlouvě budeme psi obranári* [online]. 1.10.2007. [cit. 23.3.2009]. Dostupné na <[http://www.topolaneck.cz/index.php?p=clanek.te2&form\[0\]=2452](http://www.topolaneck.cz/index.php?p=clanek.te2&form[0]=2452)>.

⁶⁴ Mirek Topolánek. *Na jednání o smlouvě budeme psi obranári* [online]. 1.10.2007. [cit. 23.3.2009]. Dostupné na <[http://www.topolaneck.cz/index.php?p=clanek.te2&form\[0\]=2452](http://www.topolaneck.cz/index.php?p=clanek.te2&form[0]=2452)>.

ustoupit ze svých oficiálních postojů a nastolených standardů v situaci, kdy byla vládní stranou spolu se dvěma proevropsky orientovanými politickými stranami v období českého předsednictví Evropské unii. V situaci, kdy stála Občanská demokratická strana v čele Vlády země, která předsedá EU, byla totiž obhajoba postojů kritizujících a zamítajících hlubší integraci Evropské unie téměř nemožná. Klasickým projevem byla podpora a hlasování poslanců ODS pro ratifikaci Lisabonské smlouvy v Parlamentu České republiky Občanskou demokratickou stranou, přestože obecné dlouhodobé postoje ODS se staví spíše proti tomuto dokumentu.

4.2.5. Vztahy mimo národní systém

Poslední oblastí evropeizace politických stran jsou vztahy mimo národní stranický systém. Za projev evropeizace považuje Ladrech „nové perspektivy transnacionální spolupráce se stranami z ostatních členských zemí EU do té míry, že jsou podporovány nové organizační a programové aktivity“⁶⁵.

Občanská demokratická strana byla v roce 2001 jako první česká politická strana přijata do Mezinárodní demokratické unie (IDU)⁶⁶, celosvětové organizace sdružující desítky konzervativních a liberálních stran ze všech světadílů. Od roku 1992 je Občanská demokratická strana členem Evropské demokratické unie (EDU), společného pravavicového uskupení několika desítek evropských politických stran liberálního a křesťansko-demokratického zaměření.⁶⁷

Co se týká unijních struktur, „disponuje“ ODS devíti poslanci v Evropském parlamentu, kteří byli zvoleni v prvních řádných volbách do EP v České republice v roce 2004. Kromě sdružení v poslaneckém klubu poslanců Evropského parlamentu za ODS, jehož předsedou byl zvolen europoslanec Jan Zahradil,

---

⁶⁵ Ladrech 2002, s. 399.

⁶⁶ International Democrat Union. *Official website* [online]. Dostupné na <<http://www.idu.org/>>.

⁶⁷ Občanská demokratická strana. *Kdo jsme* [online]. [cit. 30. března 2009]. Dostupné na <<http://www.ods.cz/strana/kdo-jsme>>.

jsou všichni europoslanci Občanské demokratické strany členy Evropských demokratů, tedy frakce nejsilnější pravicové skupiny v Evropském parlamentu - Evropské lidové strany-Evropských demokratů (EPP-ED)⁶⁸. V rámci této frakce vytvořili spolu s celkem pěti poslanci zvolenými za KDU-ČSL a SNK-ED⁶⁹ takzvanou Českou národní delegaci (ČND), jejímž předsedou byl zvolen rovněž Jan Zahradil.⁷⁰ Přestože ED jsou v podstatě neformálním, resp. neinstitucionalizovaným uskupením, ODS je v jeho rámci společně s britskou Konzervativní stranou (CP)⁷¹ poměrně aktivní a do značné míry nezávislá na většinové části frakce tvořené členy EPP. Vyvrcholením nadnárodní, resp. spíše mezinárodní činnosti CP a ODS bylo založení Hnutí pro evropskou reformu (MER)⁷², jehož zakládajícím členem je i bulharská Unie demokratických sil (UDF)⁷³. Toto hnutí se definuje jako „paneurospáská kampaň spojující jednotlivce, organizace a politické strany, které podporují volný trh, Evropu národních států a důležitost transatlantických vztahů.“⁷⁴ I v této formě spolupráce lze spatřovat projev evropeizace.

Jak již bylo zmíněno, klade ČSSD velký důraz na své členství v nadnárodních stranách. Členství v Evropské sociálně demokratické straně (PES) a v Socialistické internacionále zakotvila ČSSD ve stanovách strany. PES představuje spolu s EPP jednu z nejvlivnějších, stran působících na nadnárodní, resp. evropské úrovni, a to především díky počtu a vlivu členských stran, ale i díky počtu poslanců náležejících do frakce PES v Evropském parlamentu (v současnosti je tzv. Socialistická (Sociálnědemokratická) skupina se svými 201

---

⁶⁸ Z anglického European People's Party - European Democrats.

⁶⁹ Strana nezávislých kandidátů - Evropští demokraté.

⁷⁰ Klub ODS v Evropském parlamentu. *Oficiální internetové stránky* [online]. [cit. 3. dubna 2009]. Dostupné na <<http://www.ods.cz/eu/>>.

⁷¹ Z anglického názvu Conservative Party.

⁷² Anglicky Movement for European reform.

⁷³ Z anglického Union of Democratic Forces.

⁷⁴ Movement for European Reform. *About us* [online]. [cit. 3. dubna 2009] <<http://www.europeanreform.eu/about-us/>>.

poslanci druhou nejsilnější frakcí po EPP). Co se týká Socialistické internacionály, jedná se o jakési deklarování příslušnosti ke konkrétnímu ideologickému proudu.

4.3. Shrnutí

A) Došlo k ovlivnění zkoumaných subjektů ze strany procesu evropské integrace?

Lze předpokládat, že postupné začlenění České republiky do procesu evropské integrace muselo zapříčinit pozorovatelné změny u českých politických stran. Je tato hypotéza správná? Reagovaly české politické strany na změnu politické situace a přizpůsobily své jednání evropskému kontextu, či u nich realita vstupu České republiky do Evropské unie nezapříčinila žádné změny?

V souladu s výše uvedenými fakty lze konstatovat, že u zkoumaných subjektů se projevil vliv evropeizace, a to v různé míře dle oblastí zkoumání, a v závislosti na změnách vnějších okolností v čase.

Nejsilněji se evropeizace u zkoumaných politických stran projevila v oblasti programaticky, a to zejména v období, kdy bylo téma Evropské unie nejvíce aktuální. Postupem času zaujala evropská problematika místo mezi ostatními tématy, diskutovanými na politické úrovni zejména v podobě konkrétních otázek, jako je například ratifikace Lisabonské smlouvy. Taktéž zejména v období těsně před vstupem ČR do Evropské unie došlo poměrně výrazněji k evropeizaci v oblasti stranické soutěže.

I v ostatních oblastech však lze spatřovat nezanedbatelný vliv procesu evropské integrace na české politické strany. Obě nejsilnější české politické strany se etablovaly v evropských strukturách, čemuž více či méně uzpůsobily i svou stranickou organizaci. Zejména u ODS pak bylo možné sledovat výraznější projev evropeizace v oblasti vztahu vláda-strana, když došlo

k značnému odchýlení jednání ODS od proklamovaných postojů. Touto otázkou se však budou zabývat také další kapitoly diplomové práce, a proto zůstane tato část u obecnějších závěrů.

Hypotéza, předpokládající, že postupné začlenění České republiky do procesu evropské integrace zapříčinilo pozorovatelné změny u českých politických stran, se tedy dle zkoumání za využití Ladrechova modelu evropeizace ukázala jako správná.

B) Jaké jsou postoje jednotlivých zkoumaných subjektů k evropské integraci?

Byly zkoumané subjekty příznivci vstupu České republiky do EU? Platí hypotéza, že Václav Klaus a Občanská demokratická strana jsou méně nakloněni dalšímu prohlubování evropské integrace?

Co se týká druhého výstupu této části, tedy zjištění postoje zkoumaných subjektů k evropské integraci, lze po obsahové stránce konstatovat, že postoje Občanské demokratické strany k evropské integraci byly v minulosti logicky silně ovlivňovány oficiálními názory jejího zakladatele a současného Prezidenta České republiky Václava Klause. Od roku 2002 se předsedou ODS stal Mirek Topolánek, jehož názory se však dle jeho vlastních slov od oficiálních postojů jeho předchůdce ohledně evropské integrace příliš neliší. Od počátku byla ODS příznivcem členství České republiky v Evropské unii, avšak stejně dlouho také důrazně upozorňovala na rizika, která v souvislosti s procesem evropské integrace spatřuje a vymezovala zřetelně svůj názor na její budoucí směřování.

Již značnou dobu před vstupem ČR do Evropské unie ODS ve svých pozičních dokumentech jasně vyslovila svou podporu vstupu za předpokladu, že EU bude koncipována na mezivládním principu, který nebude omezován ve prospěch postupné

federalizace. Stavěla se proti posilování pravomocí Evropského parlamentu, který dle ODS z důvodu neexistence „evropského lidu“ není skutečným parlamentem, či proti posilování pravomocí Evropské komise, která je nevoleným byrokratickým orgánem bez přímého politického mandátu. Takové tendence popisovala ODS jako umělé snahy o vytvoření „evropského státu“, založeného na „evropské identitě“, která však dle ODS neexistuje.

Při rozlišování modelů evropské integrace na mezivládní model, který upřednostňuje rovnou spolupráci členských států na multilaterálním základě, a federalistický model směřující k vytvoření jednotného evropského státu se silnými nadnárodními institucemi, upřednostňuje ODS jednoznačně model mezivládní konstrukce, který dle ní umožňuje zachování pestrosti kultur a identit, na nichž je Evropa založena.

Budou-li srovnány postoje dvou tradičně nejsilnějších politických stran v České republice, lze o České straně sociálně demokratické celkem jasně hovořit jako o straně proevropské a „eurooptimistické“ oproti přinejmenším „eurorealistické“ ODS. Z oficiálních stanovisek ČSSD je znát velice silné naklonění k cestě evropské integrace, vedoucí k silnějšímu propojení jednotlivých států do jednotného celku. Čeští sociální demokraté ve svých stranických dokumentech odmítli názory, že evropské sjednocování vede k zániku národních států. Členství v Evropské unii vede podle nich k posilování identity členských států v širším evropském rámci. Sociální demokraté vyjadřovali od počátku podporu evropské integraci a vyslovili se pro těsnější spolupráci v rámci Evropské unie. Obecně upřednostňuje ČSSD posílení společné zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie. Dle vlastních slov považují sociální demokraté tuto cestu za účinnou a vhodnou pro řešení problémů, před nimiž stojí Evropa

v 21. století.⁷⁵ ČSSD považuje současnou EU za nedokončený projekt, jehož budoucnost spatřuje ve vytvoření pevné struktury a v jejím neustálém prohlubování tak, aby se nestala jednou z mnoha mezinárodních institucí. Evropské instituce jsou z pohledu ČSSD „hrází proti výbuchům včerejšího nepřátelství“⁷⁶, která je nezbytná z důvodu dalšího rozšiřování EU a s tím spojené stále větší rozmanitosti.

Z pohledu kontinuity je zřejmé, že postoje obou politických stran jsou z dlouhodobého hlediska poměrně konzistentní a stálé. Postavení ODS je však v tomto směru značně komplikovanější než u opoziční ČSSD, jelikož její postoje jsou v rozporu s většinovými názory na další směřování evropské integrace. I z tohoto důvodu je možné u ODS pozorovat zejména v poslední době větší míru odklonu od svých dlouhodobých postojů, způsobenou vlivem tlaků, spojených především s členstvím ve vládě. Na rozdíl od ODS nebyla Česká strana sociálně demokratická vystavena nutnosti přizpůsobit své postoje k evropské integraci většinovému proudu, jelikož její názory jsou s ním v souladu. Přesto by bylo možné považovat situaci ve straně zejména v období 2002–2006 za projev evropeizace.

Všechny zkoumané subjekty, tedy včetně Václava Klause, byly oficiálně pro vstup České republiky do Evropské unie, ať s výhradami či nikoliv. Na rozdíl od ČSSD se Václav Klaus i ODS dlouhodobě vyjadřovali proti dalšímu prohlubování procesu evropské integrace. V případě ODS však zejména v poslední době vlivem vnějších okolností došlo ke zmírnění rétoriky či dokonce ke změně oficiálních postojů.

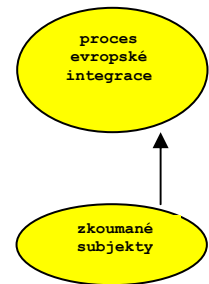
---

⁷⁵ Tyto konkrétní teze vyjádřila ČSSD v dokumentu: Česká strana sociálně demokratická. *Evropská unie – nedokončený projekt* [online]. 2007. [cit. 10 března 2009]. Dostupné na <<http://www.cssd.cz/dokumenty/archiv/archiv-2005/pohled-2005/vydani-cislo-2-z-29-1-2005/evropska-unie-nedokonceny-projekt.html>>.

⁷⁶ Tamtéž.

5. Ovlivňování procesu evropské integrace ze strany zkoumaných subjektů

Tato kapitola se zabývá druhým směrem vzájemného ovlivňování mezi zkoumanými subjekty a procesem evropské integrace, a to směrem od evropeizace opačným. Cílem je postihnout možnosti vybraných subjektů k prosazení svých oficiálních postojů směrem k evropským strukturám, a dále zkoumání reálného využívání těchto možností zkoumanými subjekty ve vymezeném časovém období.

Výsledkem této kapitoly by tak měly být odpovědi na otázky:

C) Jaké jsou možnosti zkoumaných subjektů k ovlivnění procesu evropské integrace?

Mají zkoumané subjekty možnosti k ovlivnění vývoje procesu evropské integrace? Jsou možnosti politických stran větší než možnosti Prezidenta?

D) Došlo ve zkoumaném časovém horizontu k využití popsaných možností?

Je pravdou, že zkoumaní političtí reprezentanti využili plně svých zákonných možností k prosazení proklamovaných postojů k evropské integraci?

Struktura této kapitoly je koncipována tak, že budou vždy nejprve popsány obecné možnosti vyplývající z relevantních politických funkcí, následně bude sledováno využití těchto možností konkrétními zkoumanými subjekty. Konkrétně budou nejprve popsány obecné možnosti k ovlivnění evropských záležitostí vyplývající z funkce Prezidenta a jejich využívání Václavem Klausem. Poté budou obecně popsány možnosti politických stran a v obecné rovině srovnány s možnostmi Prezidenta. Nakonec pozorováno konkrétní využívání možností ze strany ODS a ČSSD.

5.1. Možnosti zkoumaných subjektů k prosazení jejich postojů

Postoje zkoumaných subjektů mohou být prosazovány na různých úrovních různými způsoby. Pro účely této práce budou rozlišeny úroveň národní a úroveň evropská. Za možnosti na národní úrovni budou přitom považovány takové, které jsou uplatňovány v rámci vnitrostátních politických struktur. Evropská úroveň zahrnuje zejména pravomoci v institucích Evropské unie.

Co do způsobu je též zapotřebí učinit základní rozdělení. V terminologii této práce budou způsoby k prosazení postojů rozlišeny na „oficiální“ a „neformální“, kdy za oficiální lze označit ty způsoby, které jsou zakotveny jako pravomoci v základních dokumentech jak ČR tak Evropské unie, a neformální naopak takto zakotveny nejsou. I takzvané neformální způsoby mohou mít velice oficiální podobu, avšak v poněkud odlišném slova smyslu. Neformální způsoby nebudou vzhledem k nedostatku prostoru předmětem zkoumání této práce.

5.1.2. Prezident republiky

Prezident republiky je dle Ústavy ČR hlavou státu a spolu s Vládou představitelem moci výkonné. Jeho postavení není v českém modelu nejsilnější, při srovnání např. s Francií, avšak i tak má Prezident pravomoci, kterými může ovlivňovat dění v zemi, a příklad Václava Klause ukazuje, jak je možné využít funkci Prezidenta v co nejširším rozsahu.

Z pravomocí vložených do rukou Prezidenta Ústavou je ve vztahu k této práci podstatná zejména pravomoc podepsat (resp. nepodepsat) zákony přijaté Parlamentem ČR, a právo vrátit Parlamentu přijatý zákon⁷⁷. Vetovaný zákon musí být v takovém případě schválen nadpoloviční většinou všech poslanců. Prezidentské veto tedy neznamena konečné odmítnutí zákona. Článek 63 pak zakládá právo zastupovat stát navenek, či právo

---

⁷⁷ Tzv. „prezidentské veto“.

sjednávat a ratifikovat mezinárodní smlouvy, k čemuž je nutná kontrasignace Předsedy vlády.⁷⁸

Velice důležité je z pohledu zkoumaného tématu zmínit také postavení Prezidenta, založené Zákonem o Ústavním soudu⁷⁹, dle kterého je Prezident republiky účastníkem řízení o souladu mezinárodních smluv, podle čl. 10a a čl. 49 Ústavy s ústavními zákony.⁸⁰

Otázka oficiálních pravomocí Prezidenta v rámci evropských struktur je poměrně komplikovaná, konkrétně v oblasti zastupování republiky na zasedáních Evropské rady či na summitech EU na úrovni vrcholných představitelů. Neexistuje totiž žádný dokument, který by jasně stanovil, kdo bude zájmy České republiky na těchto jednáních zastupovat. Je tradicí, že zasedání ER a vrcholných summitů EU se účastní Premiér a zpravidla ministr zahraničí, avšak rozhodnutí záleží na jednání mezi vrcholnými představiteli České republiky, a na konkrétní politické situaci. Lze konstatovat, že v ostatních nejvyšších orgánech EU jsou oficiální pravomoci Prezidenta ČR v podstatě nulové, jelikož v Radě EU jsou členské státy zastoupeny na ministerské úrovni, v Evropském parlamentu v podobě europoslanců a Evropská komise nezastupuje členské státy nýbrž samotnou EU.

5.1.2.1. Václav Klaus

Při sledování konkrétního jednání Václava Klause v rámci prosazování svých oficiálních postojů k evropské integraci ve zkoumaném časovém úseku lze dojít k těmto závěrům:

Václav Klaus za dobu svého prezidentství odmítl podepsat z „evropské legislativy“ například Zákon o chemických látkách a chemických přípravcích (tzv. „REACH“) či „Antidiskriminační

---

⁷⁸ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

⁷⁹ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁰ Zákon o Ústavním soudu, § 71 c).

zákon⁸¹. První zákon, implementující do českého právního řádu nařízení EP, dle slov Václava Klause: „převádí veškerý chemický průmysl - a to i těch nejmenších producentů - pod přímou kontrolu evropských byrokratů. Česká republika tak ztrácí významnou část svých kompetencí, a tím i kontrolu nad klíčovým průmyslovým odvětvím.“⁸² Odmítnutí Antidiskriminačního zákona bylo Prezidentem oficiálně odůvodněno jeho nadbytečností. Z hlediska zkoumaného cíle nelze žádný ze zásahů Prezidenta v této oblasti považovat za významné využití jeho pravomocí.

V oblasti ratifikace mezinárodních smluv by bylo zejména zajímavé sledovat postup Václava Klause v případě, že by došlo k ratifikaci Smlouvy o Ústavě pro Evropu. Ačkoli se tak nestalo, velmi podobnou situaci přinesla Lisabonská smlouva, proti níž má Prezident mírně řečeno taktéž nemalé výhrady. Přestože byla Lisabonská smlouva prozatím ratifikována pouze Poslaneckou sněmovnou a ratifikaci Václava Klause tak bude předcházet ještě hlasování v Senátu, nelze říci, že by se Prezident republiky nezapojil do dění okolo tohoto dokumentu.

Bude-li za oficiální považována pravomoc účasti Prezidenta na jednání Ústavního soudu dle § 71 c), je nutné na tomto místě zmínit účast Prezidenta na řízení ÚS o Lisabonské smlouvě. Toto řízení bylo zahájeno na Senátu a Ústavní soud v něm posuzoval soulad Lisabonské smlouvy s ústavním pořádkem České republiky. V rámci tohoto řízení přednesl Václav Klaus na jednání ÚS své vyjádření, ve kterém zcela zřejmě vystupoval proti návrhu Lisabonské smlouvy jako dokumentu, který výrazně odnímá suverenitu České republiky ve prospěch orgánů EU.⁸³

---

⁸¹ Zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací.

⁸² Kancelář Prezidenta republiky. *Vrácené zákony Parlamentu* [online]. [cit. 20. března 2009]. Dostupné na <<http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/rozhodnuti-prezidenta/vracene-zakony-parlamentu/5536.shtml>>.

⁸³ Vyjádření Prezidenta republiky na jednání ústavního soudu je plně dostupné na internetových stránkách Pražského hradu. <<http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-vaclav-klaus/vybrane-projevy-a-rozhovory/10.shtml>>.

O této otázce bude podrobněji pojednáno v dalších částech práce.

Při sledování oficiální linie vzhledem k Lisabonské smlouvě však nelze opomenout ani fakt, že právě jménem Prezidenta republiky byla tato smlouva podepsána Předsedou vlády a Ministrem zahraničí.

V případě, že bude Lisabonská smlouva ratifikována i horní komorou Parlamentu, bude postup Prezidenta jistě velice ostře sledován zřejmě nejen v Evropě.

Jak již bylo zmíněno výše, z oficiálních možností Prezidenta na evropské úrovni přichází v úvahu pouze účast na zasedáních Evropské rady a na summitech EU. Václav Klaus zastupoval Českou republiku na několika zasedáních a summitech, z nichž lze uvést například zasedání Evropské rady v Bruselu v červnu 2006, summit ER v Lahti v říjnu 2006 či summit EU v Berlíně v březnu 2007.

Nejdůležitější je z hlediska tématu práce jednoznačně zastupování České republiky na červnovém zasedání Evropské rady v Bruselu roku 2006.⁸⁴ Toto zasedání se totiž zhruba po ročním tzv. „období reflexe“⁸⁵ vrátilo k projektu Smlouvy o Ústavě pro Evropu, o jehož dalším směřování zde mělo být rozhodnuto.

Při pohledu na teze projevu Václava Klause na zasedání rady nelze říci, že by se v něm vůbec neprojevil jeho dlouhodobé postoje. Václav Klaus v projevu zmínil, že Evropská ústava není v současné době tématem politických debat v ČR, a že Česká republika nemá problémy s oddálením rozhodnutí o jejím dalším osudu do roku 2008. Naopak označil za nesprávné

---

⁸⁴ Zde se projevil vliv vnitrostátní politické situace, jak o něm bylo pojednáno v části týkající se obecných pravomocí Prezidenta republiky. Jelikož se jednalo o období krátce po volbách do poslanecké sněmovny, které navíc skončily v podstatě vyrovnaným výsledkem levicově a pravicově orientovaných stran, byl to právě Václav Klaus, kdo měl největší mandát k zastupování České republiky na zasedání Rady EU.

⁸⁵ Po zamítavých referendech ve Francii a Nizozemsku bylo rozhodnuto o období, v němž se členské státy měly zasadit o rozsáhlou diskuzi, která by pomohla přiblížit evropské otázky jejich občanům.

přílišné urychlování celého procesu, a navrhl soustředit se na skutečné projekty, namísto přijímání politických deklarací.⁸⁶

Z oficiálních závěrů předsednictví vyplývá, že se zástupci členských států dohodli na přistoupení ke konkrétním krokům týkajícím se Smlouvy o Ústavě pro Evropu. Již v roce 2007 mělo být v rámci 50. výročí podpisu Římských smluv přijato politické prohlášení vedoucích představitelů EU a v témže roce by měly být předloženy zprávy o stavu jednání ohledně Ústavy pro Evropu v členských státech. Na základě těchto zpráv by mělo být rozhodnuto o dalším směřování celého procesu.⁸⁷

Při pohledu na uvedené závěry předsednictví a zejména na další vývoj, kdy již v červnu roku 2007 došlo k dohodě na vypracování Reformní smlouvy, přijaté v prosinci 2007, je zřejmé, že se s projevenými názory Václava Klause příliš neshodují. Další

5.1.2.2. Hodnocení

Je pravdou, že existují oficiální možnosti Prezidenta České republiky k ovlivnění procesu evropské integrace. Nejvýznamnější je z tohoto pohledu právo prezidentského veta, kterým může Prezident podstatně zkomplikovat ratifikační proces evropské legislativy a případné zastupování státu na zasedáních Evropské rady.

Lze poměrně jednoznačně konstatovat, že Václav Klaus využil velkou většinu svých možností k veřejnému vyjádření svých oficiálních postojů ke směřování evropské integrace. Tam, kde jeho kroky měly skutečné následky, však nelze hovořit o výraznějším využití možností k prosazení těchto postojů. Václav Klaus z pohledu sledovaného cíle nevyužil výrazněji svého práva vetovat zákon, schválený Parlamentem a ani jeho

---

⁸⁶ KLAUS, Václav. *Osobní stránky Prezidenta republiky. Teze vystoupení prezidenta republiky Václava Klause na zasedání Evropské rady* [online]. [cit. 15. dubna 2009]. Dostupný na <<http://www.klaus.cz/klaus2/asp/clanek.asp?id=DptvstYiwfXC>>.

⁸⁷ Evropská rada. *Evropská rada v Bruselu 15. a 16. června 2006. Závěry předsednictví* [online]. [cit. 15. dubna 2009], s. 16.

jednání na zasedání ER či na summitech EU nemělo na vývoj procesu evropské integrace větší vliv.

Nejzajímavější tak bude zřejmě další postup Prezidenta České republiky v otázce ratifikace Lisabonské smlouvy.

Přestože Václav Klaus v roli Prezidenta dokazuje, jak je možné vytěžit z minima maximum, svým jednáním proces evropské integrace výrazněji neovlivnil. Svým chováním na domácí i evropské politické scéně přispívá spíše k vytváření dojmu roztržitosti postoje České republiky k evropské integraci, což v konečném důsledku nemá zřejmě příliš pozitivní vliv na celkovou pozici ČR v zahraničí.

5.1.3. České politické strany

5.1.3.1. Možnosti k prosazování zájmů na národní scéně

Při zachování nastaveného rozlišení způsobů prosazování zájmů zkoumaných subjektů lze u politických stran z „oficiálních“ způsobů na „národní scéně“ pozorovat zejména získání mandátu v jedné z komor Parlamentu ČR a členství ve Vládě. Tyto dvě instituce jsou vzájemně výrazně provázány. Je nepsaným pravidlem, že Prezident ČR pověří po volbách do Poslanecké sněmovny sestavením vlády předsedu nejsilnější politické strany, a to z prostého důvodu, že právě tato „jeho“ strana získala ve volbách nejsilnější mandát od občanů republiky. Předseda této strany by navíc měl být tím, kdo bude sto sestavit vládu, schopnou získat podporu Poslanecké sněmovny. Tímto postupem by mělo být zaručeno, že se vůle lidu vyslovená ve volbách projeví na podobě politického zastoupení republiky na nejvyšší úrovni. Na rozdíl od „běžné“ zahraniční politiky Vlády, je navíc v oblasti evropských záležitostí činnost Vlády podstatně výrazněji svázána s Parlamentem, jelikož účast národního Parlamentu na přípravě a vytváření legislativy a politiky Evropské unie je výrazem její demokratizace a legitimacy, a postavení Parlamentu v této

oblasti musí být mnohem silnější, než jak je tomu v případě klasické zahraniční politiky.⁸⁸

Dle článku 15 Ústavy ČR náleží zákonodárná pravomoc v České republice Parlamentu. Dle článku 10a Ústavy ČR je k ratifikaci smlouvy, kterou jsou některé pravomoci orgánů ČR přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci, třeba souhlasu Parlamentu. Článek 10b Ústavy ČR vytváří ústavní základ pro parlamentní kontrolu činnosti Vlády v mezinárodních organizacích a institucích a pro kontrolu tvorby evropské legislativy a politiky.⁸⁹

Ve vztahu k Evropské unii je v první řadě nutné zmínit pravomoci Parlamentu při schvalování norem primárního práva v podobě dodatků a změn zakládacích smluv a schvalování smluv o přistoupení dalších států do EU. *„Zde je role národních parlamentů nezastupitelná, protože se jedná o smlouvy mezinárodního práva veřejného, dotýkající se suverenity národních států.“*⁹⁰

Dne 12. května 2004 byl v návaznosti na Výbor pro evropskou integraci⁹¹ ustanoven Výbor pro evropské záležitosti (dále také „VEZ“). *„Výbor se skládá z jednadvaceti poslanců, kteří proporcionalně reprezentují všechny politické strany, jež byly zvoleny do Sněmovny.“*⁹² VEZ je ve vztahu k Evropské unii velice důležitým útvarem, který má pravomoci v oblasti projednávání návrhů aktů a jiných dokumentů EU, kontroly Vlády při jejím jednání v Radě EU a projednávání důležitých nominací. V oblasti projednávání návrhů aktů a dokumentů EU jsou dle

---

⁸⁸ Popisuje roli Parlamentu dokument VEZ: Výbor pro evropské záležitosti. *Parlamentní kontrola agendy EU*. Praha: Kancelář Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. 2005, s. 4.

⁸⁹ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

⁹⁰ Parlament České republiky – senát. *Parlamentní kontrola agendy evropské unie v senátu* [online]. [citováno dne 5. dubna 2009]. Dostupné na <http://www.senat.cz/evropa/nasenatu.php?ke_dni=26.04.2009&O=7#kap4>.

⁹¹ Institucionální předchůdce Výboru pro evropské záležitosti ustanovený roku 1998.

⁹² Výbor pro evropské záležitosti. *Parlamentní kontrola agendy EU*. Praha: Kancelář Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. 2005, s. 4.

Jednacího řádu Poslanecké sněmovny⁹³ posuzovány VEZ tyto akty a dokumenty na základě jejich předložení Vládou v podobě předběžného stanoviska Vlády. V případě, že se nejedná o dokumenty mimořádného významu, zakládá jednací řád Poslanecké sněmovny zákonnou fikci, podle níž se usnesení VEZ považuje za vyjádření sněmovny. V otázkách zásadního významu může být projednání dokumentu na žádost VEZ zařazeno na pořad schůze Poslanecké sněmovny.

Nejdůležitější vzhledem k tématu diplomové práce je fakt, že Vláda je pro svá jednání v orgánech EU povinna zohlednit usnesení VEZ. Neméně významné jsou také pravomoci Výboru pro evropské záležitosti v oblasti kontroly Vlády při jednání v Radě EU. Jednací řád Poslanecké sněmovny stanoví možnost VEZ vyžádat si před jednáním Rady EU přítomnost člena Vlády, který se jejího jednání účastní. Tento člen Vlády je v takovém případě povinen se dostavit na jednání VEZ a podat mu informace o postoji, který v dané otázce zastává na jednání Rady EU Česká republika.⁹⁴ Na významu VEZ přidává § 109b odst. 3 Jednacího řádu Poslanecké sněmovny, který zavádí tzv. „parlamentní výhradu“, jež nedovoluje Vládě na jednání Rady EU zaujmout stanovisko, dokud by nebyla dodržena procedura účasti člena Vlády na jednání VEZ dle § 109b odst. 1. Parlamentní výhrada se však neužije v případě dokumentů značné naléhavosti⁹⁵.⁹⁶

Stejně jako dolní komora Parlamentu ČR, má i Senát pravomoc projednat a vyjádřit se k evropským legislativním návrhům a dalším dokumentům, a pravomoci při sledování postupu Vlády při jednání v evropských institucích. Tyto pravomoci

---

⁹³ Zákon č. 90/1995 Sb. ze dne 19. dubna 1995 o jednacím řádu Poslanecké sněmovny [online]. 1995 [citováno dne 5. dubna 2009]. Dostupné na <http://www.psp.cz/docs/laws/1995/90_index.html>.

⁹⁴ Zákon č. 90/1995 Sb. ze dne 19. dubna 1995 o jednacím řádu Poslanecké sněmovny [online]. 1995 [citováno dne 5. dubna 2009]. § 109b odst. 1. Dostupné na <http://www.psp.cz/docs/laws/1995/90_index.html>.

⁹⁵ Které to jsou stanoví protokol o úloze národních parlamentů, jenž je součástí primárního práva.

⁹⁶ Výbor pro evropské záležitosti. *Parlamentní kontrola agendy EU*. Praha: Kancelář Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. 2005.

jsou v Senátu svěřeny do rukou Výboru pro záležitosti Evropské unie. Stejně jako v případě Poslanecké sněmovny, je Vláda povinna stanovisko Senátu při svém jednání zohlednit.⁹⁷

Vláda České republiky je orgánem výkonným, v jehož čele stojí Předseda vlády (Premiér) a jeho členy jsou ministři spravující jednotlivé resorty. Pravomoci Vlády směrem k evropským institucím jsou oproti Parlamentu výraznější v tom smyslu, že jednotliví členové Vlády zastupují Českou republiku svou přímou účastí na jednání orgánů EU. Jedná se konkrétně o zastupování ČR v Evropské radě a v Radě EU.

Ve vztahu k evropským záležitostem je důležité zmínit existenci Výboru pro Evropskou unii (dále také jako „VEU“), jako pracovního orgánu Vlády pro stanovení a koordinaci pozic České republiky v EU. Předsedou VEU je Předseda vlády, jeho místopředsedy pak ministr zahraničních věcí a Místopředseda vlády pro evropské záležitosti. Členy VEU jsou jednotliví ministři. *„Výbor pro Evropskou unii na úrovni členů se podílí na formulování strategických zájmů ve vztahu k členství ČR v EU, na definování postoje ČR k zásadním otázkám projednávaným v orgánech EU a projednává další otázky zásadní důležitosti, které souvisejí s členstvím ČR v EU.“*⁹⁸ Na úrovni členů VEU také projednává mandát jednotlivých členů Vlády pro jednání v Evropské radě a Radě EU, který je schvalován Vládou na její nejbližší schůzi.⁹⁹ *„Výbor pro EU na pracovní úrovni projednává a schvaluje instrukce pro jednání Výboru stálých zástupců (COREPER), mandáty pro jednání ministrů na zasedání*

---

⁹⁷ Parlament České republiky - senát. *Parlamentní kontrola agendy evropské unie v senátu* [online]. [citováno dne 5. dubna 2009]. Dostupné na <http://www.senat.cz/evropa/nasenatu.php?ke_dni=26.04.2009&O=7#kap4>.

⁹⁸ Vláda české republiky. *Pracovní a poradní orgány - Výbor pro Evropskou unii* [online]. [citováno dne 5. dubna 2009]. Dostupné na <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/veu/vybor-pro-evropskou-unii-22560/>>.

⁹⁹ Vláda České republiky. *Jednací řád vlády* [online]. 1998. Ve znění usnesení vlády z 18. července 2007. [citováno dne 5. dubna 2009]. čl. III. Dostupný na <<http://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/jednaci-rad-vlady/jednaci-rad-vlady-26527/>>.

*Rad ministrů EU a další materiály související s aktuální agendou EU.*¹⁰⁰

V žádném případě by neměl být opomenut post Místopředsedy vlády pro evropské záležitosti, zřízený ve vládě Mirka Topolánka, jemuž je věnován článek VII. jednacího řádu Vlády. Dle tohoto ustanovení přísluší Místopředsedovi vlády pro evropské záležitosti například koordinovat činnost Vlády v oblasti výkonu a přípravy předsednictví České republiky v Radě EU, při projednávání smlouvy o Ústavě pro Evropu či při tvorbě koncepce evropské politiky.¹⁰¹

5.1.3.2. Možnosti v rámci evropských struktur

V Evropské unii lze hovořit o trojí stranické struktuře. Jejím prvním článkem jsou národní politické strany, působící zejména na národních půdách jednotlivých členských států EU. I tyto strany mají jistý vliv na evropské instituce (zejména jejich složení), a dalo by se hovořit o jisté bázi pro evropské dění. Tyto strany se na evropské úrovni slučují do takzvaných evropských politických stran, jež fungují jako „deštníkové“ organizace, zastřešující politickou a programovou spolupráci národních stran a určitý stupeň politické koordinace mezi institucemi EU. Konečně v Evropském parlamentu se národní strany sdružují do frakcí, které jsou v podstatě delegacemi národních stran, či jejich sloučeninami.¹⁰² Frakce jsou v podstatě hlavními činiteli v EP, kde vytvářejí základní strukturu stranického systému.

V evropských strukturách se politickým stranám otevírá značně široký prostor k prosazování svých zájmů.

---

¹⁰⁰ Vláda české republiky. *Pracovní a poradní orgány - Výbor pro Evropskou unii* [online]. [citováno dne 5. dubna 2009]. Dostupné na <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/veu/vybor-pro-evropskou-unii-22560/>>.

¹⁰¹ Vláda české republiky. 1998, čl. VII.

¹⁰² Evropskou stranickou strukturu popisuje: ROVNÝ, Jan. *Struktura evropské stranické politiky a její vliv na funkce a motivace politických stran na evropské úrovni*. In HLOUŠEK, Vít (ed.) *Evropeizace, nové téma politického výzkumu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005, s. 306.

Evropská rada je vrcholným orgánem Evropské unie, v němž jsou členské státy zastoupeny na nejvyšší úrovni, tedy Prezidenty či Předsedy vlád. Otázka, zastupování české republiky v ER byla již zmíněna v souvislosti s Prezidentem republiky. Z oficiálních dokumentů ER lze jen potvrdit, že v převážné většině případů zastupoval Českou republiku na zasedání rady Premiér spolu s Ministrem zahraničních věcí.¹⁰³ Jednáním s nejvyššími představiteli ostatních členských států a hlasováním v Evropské radě mohou zástupci ČR ovlivnit dění v EU.

V Radě EU zastupují Českou republiku členové Vlády, a to dle projednávaných otázek ministři jednotlivých resortů. Na této úrovni mohou zástupci politických stran ovlivnit rozhodování svým hlasováním. Rada EU je orgánem, kde jsou zastupovány zájmy jednotlivých států v celoevropském kontextu. V souvislosti s Radou EU je však nutné zmínit jeden důležitý aspekt, kterým je stálé zastoupení ČR. Rozhodnutí Rady EU sice oficiálně pochází od zástupců jednotlivých států, avšak těmto rozhodnutím předchází procedury vyjednávání na úrovni tzv. stálých zástupců jednotlivých států, kterými jsou pověřeni velvyslanci a specializovaní pracovníci z členských států. Návrhy rozhodnutí, které jsou ve finální fázi projednávány na ministerské úrovni, jsou nejprve zpracovávány tzv. stálým zastoupením při Radě EU. Návrhy jsou nejprve zkoumány expertními týmy, které se zabývají technickou stránkou věci, jako například nutností začleňování různých změn do návrhů zákonů tak, aby byly slučitelné s právními řády členských států. Následně jsou návrhy výborem stálých zástupců neboli COREPER předjednávány na diplomatické úrovni, a to se snahou o nalezení kompromisu mezi zájmy jednotlivých států. Podle míry shody na daných návrzích jsou tyto označeny písmenem A či B, kdy v případě označení písmenem A je hlasování v Radě EU

---

¹⁰³ Záznamy z jednotlivých zasedání ER jsou dostupné na oficiálních internetových stránkách Evropské rady: <<http://www.consilium.europa.eu/>>.

spíše formalitou, jelikož proti danému návrhu nejsou ze strany členských států výtky, u návrhů označených písmenem B je nutnost jejich prodiskutování na ministerské úrovni. Jak již bylo zmíněno výše v souvislosti s Vládou ČR, je návaznost jednání Výboru stálých zástupců zajišťována instrukcemi Výboru pro Evropskou unii. Touto cestou se ve vyjednávací činnosti stálých zástupců projevuje politická situace v České republice.

Další z platforem, na kterých mohou politické strany usilovat o dosažení svých zájmů v rámci evropských struktur, je Evropský parlament. Když pomineme historicky ojedinělý akt, kterým bylo přistoupení České republiky k EU, jsou to, a v budoucnu budou, zejména volby do EP v souvislosti s nimiž národní strany vymezují své cíle, jichž chtějí na evropské úrovni dosáhnout, a v souvislosti s nimiž představují své postoje k evropské integraci veřejnosti. Možnosti a celkovou roli tzv. „europoslanců“ nelze však z mnohých důvodů přeceňovat, jelikož realita Evropského parlamentu je poněkud komplikovanější.

Poslanci Evropského parlamentu jsou od roku 1979 voleni občany členských zemí Evropské unie. Problematické v této souvislosti je, že jednotliví kandidáti jsou nominováni národními stranami a volby jsou značně ovlivněny národními souvislostmi. Národní strany a národní politická situace tak de facto ovlivňuje složení EP, aniž by existovalo napojení na evropské strany či parlamentní frakce.

Základem stranického systému v Evropském parlamentu jsou tedy frakce, v nichž se sdružují zástupci jednotlivých národních stran. Nejsilnějšími frakcemi v EP sdružujícími nejvíce členů jsou EPP-ED a PES. Významným „faktorem ovlivňujícím chod evropské stranické politiky je instituční uspořádání evropského politického systému.“¹⁰⁴ Postavení EP v rámci legislativního procesu se s vývojem evropské integrace

---

¹⁰⁴ ROVNÝ 2005, s. 308.

posiluje, v EU však neexistuje „parlamentní vláda“, která by pocházela z nejsilnější frakce, jelikož pravomoci EP ohledně Komise, kterou lze považovat za „vládu EU“ jsou omezeny pouze na nominaci prezidenta komise a její ostatní členové jsou nominováni na základě rozhodnutí domácích vlád. V Evropském parlamentu tak neexistuje evropský ekvivalent opozice, která by mohla vládě oponovat.¹⁰⁵

Jelikož pro možnost uplatnění některých pravomocí EP jsou stanoveny vysoké hlasovací většiny (jako například v procesu spolupráce a spolurozhodování je zapotřebí nadpoloviční většiny poslanců), je častou europarlamentní praxí spolupráce mezi frakcemi, jež jsou svými postoji na opačných stranách pomyslného spektra, a dochází tak k potlačování jejich politických programů až ke stranické koluzi, za účelem dosažení využití pravomocí EP. Situace okolo odmítnutí EP ratifikovat první Barrosovu Komisi¹⁰⁶ ukázala, že v případech, kde stačí k rozhodnutí EP prostá většina parlamentních hlasů, se otevírá pole pro jistou ventilaci ideologických „podstat“ evropských politických stran. V rámci legislativních procedur, jež jsou svou podstatou významnější, však kvůli nastaveným hlasovacím kvótám takový prostor není. Jinými slovy, postavení EP není v rámci EU takové, aby zde stranická soutěž, potažmo soutěž idejí a hodnot mohla dosáhnout vyhraněné úrovně a výrazněji tak posunout Evropskou politiku určitým směrem.¹⁰⁷ K uplatnění důležitých pravomocí je totiž zapotřebí široký konsenzus, který není s touto stranickou soutěží slučitelný. Strany se tak vzdávají stranické soutěže za účelem posílení pravomocí EP. Tato realita také vymezuje funkční možnosti

---

¹⁰⁵ ROVNÝ, Jan. Struktura evropské stranické politiky a její vliv na funkce a motivace politických stran na evropské úrovni. In HLOUŠEK, Vít (ed.) *Evropeizace, nové téma politického výzkumu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005.

¹⁰⁶ Kontroverzní složení Evropské komise navrhované jejím designovaným předsedou J.M.Barrosem v roce 2004 vyvolalo vlnu nesouhlasu a z důvodu jejího zřejmého neschválení Evropským parlamentem Barroso požádal o odložení hlasování za účelem změny složení Komise.

¹⁰⁷ ROVNÝ 2005, s. 315.

evropských politických stran, které jsou často odkázány k pouhému hledání kompromisu. Navzdory výše uvedené situaci však evropské politické strany vytvářejí své politické programy, a formují své postoje, které se snaží v rámci možností prosazovat.

K prosazování zájmů v Evropském parlamentu slouží tedy zejména hlasovací právo poslanců. Velmi významným prostředkem je také získání pozice zpravodaje pro některý z projednávaných návrhů, pověřeného vypracováním posudku na návrh legislativního opatření Komise, jež Komise postupuje EP a Radě. Jako další postupy, kterých je možné využít k posílení svých možností k prosazení zájmů v rámci EP, lze uvést právo na interpelaci Evropské komise a Evropské rady, získání funkcí v parlamentních výborech, podávání stížností, rezolucí či pozměňovacích návrhů, vystoupení na plénu, projevy či podávání písemných iniciativ.¹⁰⁸

Evropská komise je orgánem, který zastupuje zájmy Evropské unie, a přestože jejími členy jsou osobnosti volené členskými státy, oficiálně zde nezastupují tento stát či politické strany. Z tohoto důvodu nebude této instituci věnována větší pozornost.

5.1.3.3. Hypotézy

C) Jaké jsou možnosti zkoumaných subjektů k ovlivnění procesu evropské integrace?

Mají zkoumané subjekty možnosti k ovlivnění vývoje procesu evropské integrace? Jsou možnosti politických stran větší než možnosti Prezidenta?

---

¹⁰⁸ ZAHRADIL, Jan; FAJMON, Hynek. *Co byste měli vědět o Evropském parlamentu. Informační publikace k volbám do Evropského parlamentu v ČR. 2004, s. 27-28.*

Na úvod je třeba uvést, že se v této části jedná o obecné srovnání a hodnocení oficiálních možností, bez ohledu na konkrétní faktické okolnosti. Těmi se zabývá část další.

Politické strany stejně jako Prezident republiky mají oficiální možnosti k ovlivnění procesu evropské integrace. Zejména v případě volebního úspěchu ve volbách do Poslanecké sněmovny lze konstatovat, že jsou tyto možnosti zjevně větší, než v případě Prezidenta republiky, a to na obou sledovaných rovinách.

Prezident republiky svým rozhodnutím nepodepsat zákon může legislativní proces zkomplikovat, nikoli však definitivně zastavit. Politické strany však prostřednictvím hlasování svých členů v Parlamentu mohou skutečně zabránit přijetí legislativy.

Přestože Ústava České republiky nehovoří v otázce zahraniční politiky jednoznačně, je pravidlem, že Českou republiku zastupuje v Evropské radě Předseda vlády, zpravidla spolu s ministrem zahraničí. Tento model byl také v době členství ČR v Evropské unii nejčastěji uplatňován. Členové Vlády navíc zastupují zemi v Radě EU. Z těchto důvodů lze hovořit o větších možnostech politických stran.

Možnosti poslanců v Evropském parlamentu nejsou co do možnosti k ovlivnění směřování evropské integrace příliš výrazné.

5.1.3.4. ODS

Tato část práce se zabývá skutečným využíváním shora popsaných možností k prosazení oficiálně proklamovaných postojů k evropské integraci ze strany Občanské demokratické strany. Pomyslně bude rozdělena na období před rokem 2006 (resp. 2007), kdy se ODS stala vládní stranou, a po něm.

V období před vstupem ČR do Evropské unie a ještě přibližně dva roky poté byla ODS v roli opoziční strany k již zmiňované koaliční vládě ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU. Z tohoto důvodu byly

možnosti ODS shromážděny převážně v Parlamentu a ve vztahu k EU zejména ve Výboru pro evropské záležitosti Poslanecké sněmovny a v senátním Výboru pro záležitosti Evropské unie. Ve VEZ však kvůli systému poměrného zastoupení odpovídajícímu složení Poslanecké sněmovny měla ODS menšinové zastoupení v porovnání se zástupci proevropské vládní koalice.

Samotný vstup ČR do Evropské unie ODS od počátku oficiálně podporovala, a to i v době, kdy byl fakticky realizován. Vzhledem k roli opoziční strany ODS logicky kritizovala špatně vyjednané přístupové podmínky pro ČR, za které zodpovídala vládní koalice.¹⁰⁹ Jelikož však měly obě hlavní politické strany zájem na vstupu ČR do Evropské unie, nebyla tato otázka výrazně konfliktní, stejně tak podporovaly obě strany schválení zákona o referendu o vstupu ČR do Evropské unie.

Právě v době vlády koalice v čele s ČSSD probíhal ratifikační proces Smlouvy o Ústavě pro Evropu, avšak z důvodu neúspěšných referend ve Francii a Nizozemsku v Parlamentu ČR k ratifikaci nedošlo vůbec. V této otázce tedy ODS zasahovala spíše v rámci evropských struktur.

Co se týká možností v evropských strukturách, měla ODS v době, kdy nebyla vládní stranou největší možnost k ovlivnění důležitých otázek prostřednictvím činnosti v EP. Při hlasování o postupu ratifikace Smlouvy o Ústavě pro Evropu a komunikační strategie související s touto Smlouvou byl europoslanci ODS odmítnut předložený návrh. Ten dle jejich tvrzení „*vyzýval k ovlivnění národních ratifikačních postupů ve prospěch zdůraznění evropské dimenze projektu Ústavy. Navíc návrh realizace komunikační strategie ze strany Evropské komise i způsob rozdělení finančních prostředků mezi zastávce*

---

¹⁰⁹ Rozsáhlou kritiku obsahoval již zmíněný dokument: Občanská demokratická strana. *Když do EU tak s ODS*. Česká republika. 2003.

i odpůrce přijetí tzv. Ústavy nezaručoval realizaci skutečně vyvážené informační kampaně vůči občanům."¹¹⁰

Po zamítavých referendech ve Francii a Nizozemsku v roce 2005 zaujal klub poslanců ODS v EP jasné stanovisko, které odmítalo, aby se Smlouvou o Ústavě pro Evropu a její ratifikací dále zabýval český Parlament. Toto stanovisko bylo navíc posíleno odpovědí Evropské komise na interpelaci europoslance Jana Zahradila ohledně právních důsledků odmítnutí „euroústavy“. Europoslanci za ODS se dále rozhodli v souvislosti s odmítnutím Smlouvy o Ústavě pro Evropu v referendech ve Francii a Nizozemsku nepodpořit jakýkoliv dokument obsahující odkazy na „euroústavu“. Právě z důvodu častých odkazů na euroústavu byla europoslanci ODS zamítnuta Zpráva o politických výzvách a rozpočtových prostředcích rozšířené Evropské unie v letech 2007–2013, hlasovaná na plénu EP 8.6.2005.¹¹¹

Od ledna roku 2007, kdy druhá vláda Mirka Topolánka získala důvěru Poslanecké sněmovny, se na jedné straně zvýšily možnosti prosazování zájmů ODS v rámci institucionálních struktur EU, a to zejména vzhledem k tomu, co bylo uvedeno výše, tedy že se konkrétní politické osobnosti z ODS staly členy Vlády, z čehož vyplývá jejich mandát k zastupování ČR v Evropské Radě a v Radě EU. Druhá vláda Mirka Topolánka však byla založena na koaličním portfoliu, a to s tradičně proevropskými politickými KDU-ČSL a Stranou zelených. Velmi podstatným momentem ve vztahu k zahraničním záležitostem, a tedy i k EU bylo, že ministrem zahraničí byl jmenován Karel Schwarzenberg za Stranu zelených. Na druhé straně však byl, zejména z důvodu očekávaného předsednictví ČR Evropské Unii

---

¹¹⁰ Klub ODS v Evropském parlamentu 2004–2008. *Zpráva o činnosti Poslaneckého klubu ODS v Evropském parlamentu v roce 2005* [online]. [citováno dne 5. dubna 2009]. Dostupné na <<http://www.ods.cz/eu/cinnost.php?ID=104>>.

¹¹¹ Klub ODS v Evropském parlamentu 2004–2008. *Zpráva o činnosti Poslaneckého klubu ODS v Evropském parlamentu v roce 2005* [online]. [citováno dne 5. dubna 2009]. Dostupné na <<http://www.ods.cz/eu/cinnost.php?ID=104>>.

v roce 2009, zřízen post Místopředsedy vlády pro evropské záležitosti, který má ve vztahu k evropským otázkám nemalé pravomoci, jak bylo uvedeno výše. Tento post byl obsazen členem ODS Alexandrem Vondrou.

S faktem, že vláda byla vytvořena na průsečíku politických stran souvisí také dokument nazvaný Koaliční smlouva, který vymezuje její cíle. Koaliční smlouva Občanské demokratické strany, Strany zelených a KDU-ČSL obsahovala mimo jiné článek týkající se Evropské unie, v němž bylo stanoveno: „*Chceme přispět k takové podobě institucí a politik EU, jaká bude odpovídat novým výzvám 21. století, a jaká zajistí, že půjde o projekt úspěšný. Proto se aktivně zúčastníme diskuse o budoucí podobě EU, s cílem nalézt integrační model umožňující přiblížit EU občanům a reagující na výzvy spojené s rozšiřováním EU.*“¹¹² Je zjevné, že se jedná z pohledu ODS o značné otupení jejích doposud poměrně ostrých a vyhraněných postojů k otázce evropské integrace. V praxi se tento nepřiliš určitý text koaliční smlouvy projevil vzhledem ke sledovanému tématu velmi zřetelně ve vztahu k Lisabonské smlouvě.

Popsaná koncepce posuzování nejprve možností na národní a poté na evropské rovině bude v této části věnované otázce Lisabonské smlouvy opuštěna, a to za účelem přehlednějšího sledování jednání ODS týkající se tohoto dokumentu.

Od roku 2007¹¹³ zastupoval Českou republiku na zasedáních ER výhradně Mirek Topolánek, doprovázený zpravidla Karlem Schwarzenbergem či Alexandrem Vondrou. Na zasedání Evropské rady v červnu 2007 byl učiněn důležitý krok směrem k vytvoření Lisabonské smlouvy. Z oficiálních závěrů předsednictví vypracovaných po tomto zasedání ER vyplývá, že se zástupci členských států shodli na rychlém postupu v otázce vytvoření Reformní smlouvy. Ta měla být připravena mezivládní konferencí

---

¹¹² ODS; KDU-ČSL; Strana Zelených. *Koaliční smlouva* [online]. 2008 [citováno dne 5. dubna 2009]. Dostupné na <<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalicni-smlouva-20394/>>.

¹¹³ Resp. již od prosince roku 2006, kdy zastupoval ČR na zasedání ER v Bruselu.

v průběhu Portugalského předsednictví v souladu s mandátem, který byl sjednán během předsednictví Německa a potvrzen právě na červnovém zasedání ER Bruselu.¹¹⁴

Ohledně možností k dosažení cílů ODS při jednání v Evropské radě je velice výstižný článek ve zprávě o činnosti poslaneckého klubu ODS v EP za rok 2007: „Německé předsednictví zahájilo práci na nové tzv. Reformní smlouvě EU, která měla nahradit bývalou euroústavu. Jedním z vyjednávačů pro mandát červnové Evropské rady k vytvoření této smlouvy byl jmenován i předseda klubu ODS v EP Jan Zahradil, který byl pověřen Předsedou vlády ČR Mirkem Topolánkem. ČR se díky vládní účasti ODS stala jednou z pouhých 4 zemí, které se postavily proti snahám o převzetí původního textu euroústavy a podařilo se jim dosáhnout v tomto ohledu dílčích úspěchů, jako např. opuštění původního „ústavního“ konceptu, posílení role národních vlád a parlamentů při tvorbě evropské legislativy či odložení „euroústavního“ a pro ČR nevýhodného hlasovacího systému až do roku 2017. Vzhledem k vnitropolitickým podmínkám v ČR (vládní koalice s dvěma federalistickými stranami) i vnějšímu tlaku zemí, které již původní euroústavu ratifikovaly, se nepodařilo zabránit dalšímu přenosu pravomocí na evropskou úroveň, a rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou. To je nepochybně v kontradikci s usnesením loňského Kongresu, který se tak bude muset touto věcí znovu zabývat a zaujmout k vzniklé situaci nové stanovisko. Na druhou stranu je nutno konstatovat, že za daného stavu šlo o dosažení maxima možného. Další možnosti k prosazení větší části programu ODS bylo už jen zablokování celého jednání a užití práva veta. To by zcela nepochybně vedlo k rozpadu vlády, pravděpodobnému odchodu ODS do opozice a k vytvoření jiné, k původnímu návrhu euroústavy daleko vstřícnější vládní koalice. To by bylo zcela v rozporu

---

¹¹⁴ Evropská rada. Evropská rada v Bruselu 21. a 22. června 2007. Závěry předsednictví. Brusel. 2007, s. 2-3.

s programovými cíli ODS.“¹¹⁵ Tento článek dokazuje, jak se výše popsaný konflikt mezi stranickými postoji a okolnostmi, jež přináší politická realita projevuje ve skutečnosti

Text Reformní smlouvy byl připraven mezivládní konferencí zahájenou formálně 23. července 2007 a zástupci jednotlivých členských států slavnostně podepsán v Lisabonu 13. prosince 2007. Za Českou republiku byla Lisabonská smlouva podepsána jménem Prezidenta republiky Předsedou vlády a Ministrem zahraničních věcí.

Vládou České republiky byla Lisabonská smlouva přijata usnesením č. 1367 ze dne 4. prosince 2007 a předložila ji k vyslovení souhlasu s ratifikací Parlamentu České republiky.

Usnesením senátu, schváleném na schůzi dne 24. dubna 2008, byla Lisabonská smlouva předložena senátu k posouzení jejího souladu s ústavním pořádkem České republiky. Usnesení bylo drtivou většinou přijato, když všichni přítomní senátoři za ODS, včetně Alexandra Vondry, hlasovali ve prospěch posouzení ústavnosti Ústavním soudem. Přítomní senátoři ČSSD se zdrželi hlasování.¹¹⁶

Ve svém vyjádření k souladu Lisabonské smlouvy s Ústavou ČR na návrh Senátu pak Vláda uvedla: „*Vláda ČR je přesvědčena, že Lisabonská smlouva je v souladu s ústavní charakteristikou České republiky jako svrchovaného, jednotného a demokratického právního státu, založeného na úctě k právům a svobodám člověka a občana dle čl. 1 odst. 1 Ústavy ČR, a že v důsledku její ratifikace nedochází žádným způsobem ke změnám podstatných náležitostí demokratického právního státu.*“¹¹⁷ Výše citovaný výrok Mirka Topolánka pro týdeník EURO¹¹⁸ ohledně přizpůsobení

---

¹¹⁵ Klub ODS v Evropském parlamentu 2004-2008. *Zpráva o činnosti Poslaneckého klubu ODS v Evropském parlamentu v roce 2007* [online]. [citováno dne 5. dubna 2009], s. 11.

¹¹⁶ Senát Parlamentu České republiky. *Záznam z 13. schůze, 24. hlasování, 24.04.2008* [online]. 2008 [citováno dne 5. dubna 2009]. Dostupné na <<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasy?O=6&S=&H=&G=8744&Sk=S>>.

¹¹⁷ Vláda České republiky. *Vyjádření Vlády ČR k Lisabonské smlouvě*. 2008, s. 4.

¹¹⁸ Článek je citován v kapitole čtvrté, konkrétně v části 4.2.4. Vztah Vláda-strana, na str. 35 této diplomové práce.

vládní politiky ODS koaliční smlouvě tak výstižně dokresluje celou situaci.

Ústavním soudem nebyl shledán rozpor Lisabonské smlouvy s ústavním pořádkem.¹¹⁹

Při hlasování o ratifikaci smlouvy v Poslanecké sněmovně se rozhodně nedá hovořit o názorové jednotnosti v poslaneckém klubu ODS, z něhož téměř polovina poslanců hlasovala pro ratifikaci Lisabonské smlouvy.¹²⁰ Bude tak velice zajímavé sledovat hlasování o ratifikaci v Senátu, kde je postoj k Lisabonské smlouvě, soudě dle hlasování o návrhu na posouzení ústavnosti, jednotnější a více negativní.

Od 1. ledna 2009 je Česká republika předsednickou zemí Rady EU. Jedná se o prvek, prostřednictvím něhož mohou členské státy, a tedy i jejich političtí reprezentanti, prosadit své zájmy v Evropské Unii. Předsedající země totiž svolává a řídí všechna jednání Rady EU a určuje program jednání. Ten je ovlivňován prioritami stanovenými předsedajícím státem, jež vyplývají jednak z eminentních zájmů státu a dále z předchozí agendy EU a ze současné situace.

ODS byla vládní stranou v době Českého předsednictví EU, a její předseda se tak stal Předsedou Rady EU. Na první pohled tak měla ODS velice významnou možnost prosadit své cíle v rámci EU. Otázka směřování procesu evropské integrace však nepatřila mezi priority Českého předsednictví, které se orientovalo na oblast ekonomiky, energetiky a vztahu EU se světem. Muselo se navíc vypořádat s řadou zásadních otázek vyplývajících z nastalých událostí.

Situace, která s sebou přinesla pro ODS řadu silných pravomocí k ovlivnění procesu evropské integrace se tak z hlediska zkoumaného tématu obrátila spíše proti ní, jelikož

---

¹¹⁹ Ústavní soud České republiky. *Abstrakt rozhodnutí ve věci Lisabonské smlouvy* [online]. 26.11.2008 [cit. 12. dubna 2009]. Dostupné na <<http://www.concourt.cz/scripts/detail.php?id=612>>.

¹²⁰ Parlament České republiky - Poslanecká sněmovna. *46. schůze, 11. hlasování, 18. 2. 2009, 09:47. Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evrop. unii* [online]. 18. 2. 2009 [cit. 12. dubna 2009]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=48969>>.

zapříčinila spíše zvýšení tlaku na urychlení ratifikačního procesu Lisabonské smlouvy v České republice. Z pohledu Evropské unie je pochopitelný zájem na tom, aby předsedající země, která EU reprezentuje a měla by jít příkladem, Lisabonskou smlouvu včas ratifikovala.

Změny pozice na půdě Evropského parlamentu popisuje ve svém vyjádření europoslanec za ODS Jan Zahradil takto: „*po sestavení vlády ČR premiéra Mirka Topolánka je činnost poslanců v Evropském parlamentu posílena o možnost koordinace vládní politiky s politikou evropských institucí dle programových priorit ODS, což posiluje pozici europoslanců ODS při vyjednávání na půdě EP. Zlepšil se přísun informací, europoslanci se zapojili do činnosti přípravy legislativy vybraných resortů. Společně koordinovaná a prosazovaná vládní politika s europoslanci umožňuje již na zasedání Rady a pracovních skupin formulovat takové návrhy k legislativě EU, aby byla co nejvíce omezena „tvořivost“ levicových a federalistických proudů, dopadajících na českou legislativu a občany ČR.*“¹²¹ Vzhledem k výše popsané realitě Evropského parlamentu se však nelze domnívat, že by došlo k výraznějšímu posílení možností k prosazení zájmů v rámci této instituce a je třeba brát tyto výroky střízlivě.

Při sledování činnosti ODS směřující k naplnění svých oficiálních postojů k evropské integraci by neměly být opomenuty již zmíněné snahy o vytvoření nové frakce v EP. Dle vlastních slov chtějí europoslanci za ODS z důvodu názorové odlišnosti právě v otázce evropské integrace opustit frakci EPP-ED, jíž jsou členy, a vytvořit novou frakci v Evropském parlamentu spolu s britskou Konzervativní stranou a bulharskou Unií demokratických sil. Nová frakce by byla vystavěna právě na sdílení myšlenky nefederalistické koncepce EU, podporující pravicové myšlenky a hodnoty, a měla by být „*vůdčí politickou*

---

¹²¹ Klub ODS v Evropském parlamentu. *Zpráva o činnosti Poslaneckého klubu ODS v Evropském parlamentu v roce 2007*. 2007, s. 23.

*silou ve formulování a prosazování myšlenek moderní a flexibilní EU, připravené čelit výzvam 21. století a opouštějící 50 let stará federalistická schémata*¹²². Tato frakce by se dle předsedů stran měla stát základnou pro lidi smýšlející stejným způsobem. Za účelem vytvoření nové frakce v EP byla předsedy stran podepsána deklaráce Hnutí za evropskou reformu¹²³.

Je otázkou, nakolik je možné brát tato vyjádření vážně, a to zejména vzhledem ke shora popsané realitě Evropského parlamentu. Dá se jen stěží předpokládat, že by nově vytvořená frakce získala výraznější podporu, a její možnosti k prosazení zájmů by tak ve srovnání s nejsilnějšími frakcemi byly minimální. Přes silná slova zatím z frakce EPP-ED žádný z poslanců ODS nevystoupil, jelikož by tím zjevně ničeho nedosáhl. Zda jsou popsané snahy ODS skutečné, ukáže až realita po volbách do Evropského parlamentu v červnu roku 2009.

5.1.3.5. ČSSD

ČSSD byla vládní stranou v letech 1998 - 2006, přičemž do roku 2004 vrcholila přístupová jednání mezi ČR a Evropskou unií. Vzhledem ke svému postavení vládní strany měla ČSSD rozhodující slovo při jednáních o přístupu ČR k EU. Na rozdíl od ODS, která byla účastí ve vládě v otázce evropské integrace spíše svázána, znamenala přítomnost v koaliční vládě od roku 2002 pro ČSSD významný prostředek pro dosažení svých cílů, jelikož i strany koalice byly naladěny značně proevropsky. Hlavní úkoly, které pro ČSSD vyplývaly z vůdčí pozice v době před vstupem ČR do Evropské unie spočívaly ve „zvládnutí“ přístupových jednání a v přesvědčení české veřejnosti o správnosti rozhodnutí o vstupu do EU.

---

¹²² Movement for European Reform. About us [online]. 2007. [citováno dne 5. dubna 2009]. Dostupné na <<http://www.europeanreform.eu/about-us/>>.

¹²³ Zkráceně také MER z anglického Movement for European Reform.

V souhrnné monitorovací zprávě z roku 2003 Komise velmi zjednodušeně řečeno konstatovala pokrok ve všech oblastech, a přes jisté nedostatky připravenost ČR na vstup do EU.¹²⁴ Dne 16. dubna 2003 byla v Aténách slavnostně podepsána Smlouva o přistoupení. Za ČR se slavnostního aktu zúčastnily ministerský předseda Vladimír Špidla a Prezident Václav Klaus.

V referendu vyhlášeném Prezidentem republiky na 13.-14. května 2003 se občané vyjádřili jednoznačně pro vstup České republiky do EU, když pro 77% hlasů při 55% účasti. 1. května 2004 se Česká republika stala členskou zemí Evropské unie.

Z hlediska zkoumaného cíle prosazovaného ČSSD, tedy pokračování procesu prohlubování evropské integrace a posilování pravomocí institucí EU, je velmi významné zastupování České republiky na mezivládní konferenci EU v červenci 2003. Na této konferenci došlo k podpisu návrhu Smlouvy o Ústavě pro Evropu, kterou za Prezidenta ČR podepsal tehdejší předseda vlády Stanislav Gross a ministr zahraničních věcí Cyril Svoboda.

Poté co se Česká republika stala členskou zemí EU, začali čeští političtí zástupci participovat v orgánech EU. Vzhledem k tomu, že v této době byla ČSSD hlavní vládní stranou, byla to zejména ona, kdo získal mandát k zastupování ČR v Evropské radě a Radě EU, a tak možnosti k prosazování svých postojů. Ve vládě Vladimíra Špidly bylo totiž čtrnáct zástupců ČSSD z celkového počtu jedenadvaceti členů. Z důvodu stranické a vládní krize však situace vlády zkomplikována, když krátce po vstupu ČR do Evropské unie podal Vladimír Špidla demisi a 4. srpna 2004 byla již jmenována nová vláda v čele se Stanislavem Grosse. Po necelém roce byl nucen premiér Gross po majetkových aférách z funkce premiéra odstoupit, a jeho funkci převzal současný předseda ČSSD Jiří Paroubek.

---

¹²⁴ European Commission. *Comprehensive monitoring report on the Czech Republic's preparations for membership*. 2003.

Na zasedání Evropské rady v červnu roku 2005 byla jedním z témat Smlouva o Ústavě pro Evropu, odmítnutá v referendech občany Francie a Nizozemska. V Prohlášení hlav států a předsedů vlád členských států evropské unie k ratifikaci Smlouvy o Ústavě pro Evropu byly vyjádřeny závěry jednání červnového zasedání ER. V tomto prohlášení byla deklarována vůle členských států pokračovat v procesu přijímání euroústavy. V důsledku nutnosti zlepšení komunikace s občany členských států EU bylo schváleno období reflexe, v němž mělo dojít ke zvýšení celkového povědomí o evropských záležitostech u občanů.¹²⁵

V návaznosti na výše uvedené Prohlášení byla v České republice přijata poměrně četná opatření, která byla představena na zasedání Rady EU v 12. prosince 2005. Lze uvést například otevření Eurocentra, zřízení internetového portálu Euroskop.cz, organizace veřejných debat, zřízení grantového systému, a další.¹²⁶

V historicky prvních volbách do Evropského parlamentu v roce 2004 vládní ČSSD propadla, když byli zvoleni pouze dva europoslanci za ČSSD. Tento počet naznačuje, že už tak nepřilíží výrazné možnosti prosazování národních a stranických zájmů v Evropském parlamentu se v případě ČSSD ztenčily na minimum. Významné z tohoto pohledu však je, že se europoslanci za ČSSD začlenili do frakce strany Evropských socialistů, sdružující 202 poslanců EP. Tato frakce stejně jako ČSSD *„podporuje prohlubující se integraci EU. Důkazem je hlasování o Evropské ústavě. Pro přijetí Evropské ústavy hlasovala z 202 socialistických poslanců drtivá většina, jen jeden poslanec byl proti a dvanáct poslanců, převážně francouzských, se*

---

¹²⁵ Evropská rada. *Prohlášení hlav států a předsedů vlád členských států evropské unie k ratifikaci Smlouvy o Ústavě pro Evropu*. Brusel. 2005, s. 1-2.

¹²⁶ Informace byly zveřejněny v dokumentu Rady EU: Rada Evropské unie. *Průběžná zpráva o vnitrostátních diskuzích o budoucnosti Evropy, probíhajících v období reflexe*. Brusel. 2005. s. 4-6.

zdrželo.“¹²⁷ Ze dvou zástupců ČSSD byl z hlediska zkoumaného cíle aktivní zejména europoslanec Libor Rouček, Richard Falbr se soustředil spíše na odlišnou tematiku. Ohledně činnosti Libora Roučka v Evropském parlamentu je důležité zmínit jeho členství v Unii Evropských federalistů, celoevropského sdružení „lidí sdílejících představu, že pouze jednotná federálně uspořádaná Evropa může přinést trvalý mír a prosperitu.“¹²⁸ V lednu roku 2005 vystoupil Libor Rouček na plenárním zasedání EP s projevem k budoucnosti evropské ústavy, v němž mimo jiné vyzdvihl podporu euroústavě ze strany ČSSD, a to jak na národní úrovni, tak na úrovni EP, a dále vyzval některé významné činitele k návštěvě České republiky za účelem pomoci proevropským silám.¹²⁹ Za další aktivitu sledující cíl ČSSD lze označit účast Libora Roučka na činnosti PES při podpoře aktivit směřujících k přijetí euroústavy v roce 2005. V rámci těchto činností byly pořádány semináře, zprostředkovávány informace ze zemí, v nichž proběhl ratifikační proces „úspěšně“ apod. Libor Rouček v rámci těchto snah například dle svých slov strávil týden ve Francii, kde se účastnil jednání za účelem předání svých zkušeností.

Po negativních výsledcích referend v květnu ve Francii a v červnu v Nizozemsku, se europoslanci za ČSSD zejména účastnili snah o prosazování dalšího pokračování ratifikačního procesu. Připojili se zejména veřejně k názoru, že všechny státy by se měly k dokumentu, jež podepsaly, vyjádřit, a dle výsledků ratifikačních procesů by teprve měly být činěny závěry ohledně dalšího osudu Smlouvy o Ústavě pro Evropu.

---

¹²⁷ Rouček, Libor; Falbr, Richard. *Euro zprávy - Informační bulletin pro členy a sympatizanty České strany sociálně demokratické*. 2005, číslo 1. 26. ledna 2005, s 6.

¹²⁸ Rouček, Libor; Falbr, Richard. *Euro zprávy - Informační bulletin pro členy a sympatizanty České strany sociálně demokratické*. 2005, číslo 2. 24. února 2005, s 12.

¹²⁹ Rouček, Libor; Falbr, Richard. *Euro zprávy - Informační bulletin pro členy a sympatizanty České strany sociálně demokratické*. 2005, číslo 1. 26. ledna 2005, s 2.

Od roku 2006 byla ČSSD opoziční stranou, a stejně jako ODS v prvním období členství ČR v Evropské unii se na národní úrovni musela ČSSD od této doby „spokojit“ s činností v rámci Parlamentu ČR. Jednalo se zejména o práci ve Výboru pro evropské záležitosti a ve Výboru pro záležitosti EU. Ve VEZ měla ČSSD v důsledku poměrného zastoupení taktéž menšinové zastoupení oproti zastoupení vládních stran, v senátním výboru pro záležitosti EU byl počet členů ODS a ČSSD stejný, když měly obě strany po čtyřech zástupcích. Post předsedy však obsadil senátor za ODS Luděk Sefzík.

V otázce činnosti zástupců ČSSD v rámci Poslanecké sněmovny a Senátu bylo ve vztahu ke zkoumanému cíli zajímavé zejména hlasování v rámci ratifikačního procesu Lisabonské smlouvy.

Již v části věnované ODS byla popsána situace, která vedla k posuzování Ústavnosti Lisabonské smlouvy. Na tomto místě je třeba dodat, že při hlasování o tomto návrhu senátu se všichni přítomní senátoři za ČSSD zdrželi hlasování.¹³⁰

Při hlasování o souhlasu s ratifikací Lisabonské smlouvy v Poslanecké sněmovně hlasovali všichni poslanci ČSSD pro návrh Lisabonské smlouvy jak vyplývá ze záznamu z 46. schůze Poslanecké sněmovny ČR.¹³¹ Vzhledem k faktické situaci popsané v této práci, lze očekávat i v Senátu kladné hlasování senátorů ČSSD o návrhu Lisabonské smlouvy.

V hlavních institucích EU zůstala ČSSD zastoupena europoslanci, jejichž aktivity se vzhledem ke zkoumaným cílům nezměnily oproti předchozímu období.

5.1.3.4. Hodnocení

ODS

K prosazování zájmů má a měla ODS více možností, z nichž relativně nejstabilnější byla zřejmě činnost jejích členů

---

¹³⁰ Senát Parlamentu České republiky 2008.

¹³¹ Poslanecká sněmovna 2009.

v Parlamentu, a to jak v PČR tak v EP. Za dobu členství ČR v EU byla ODS stranou opoziční i vládní. V době, kdy byla stranou vládní, rozšířila se paleta možností ODS k prosazování jejích zájmů členstvím jejích představitelů v dalších institucích EU, tedy v Evropské radě a v Radě EU. V roce 2009 navíc předsedala Česká republika Evropské unii a ODS tak měla jedinečnou možnost prosadit své postoje v evropských strukturách. Pozice ve vládě a předsednictví EU s sebou však přinesla také mnohé okolnosti, které měly na možnosti k prosazování postojů strany spíše negativní vliv.

V rámci EP měla ODS v prvním volebním období díky dobrým volebním výsledkům početné zastoupení. V souvislosti se sledovaným tématem lze konstatovat, že europoslanci za ODS se činili v rámci možností za účelem podpory stanovených cílů a hodnot ODS, zejména se stavěli negativně k návrhům zákonů, které podporují větší unifikaci EU. Za zmínku stojí rozhodně i iniciativy směřující k vytvoření nové frakce propojené právě myšlenkou na udržení současného institucionálního modelu EU.

Právě v době českého předsednictví EU, při němž mají političtí představitelé předsedající země výraznou možnost prosadit své vize, se paradoxně snížila akceschopnost ODS v otázce sledovaného cíle. V důsledku silného mezinárodního tlaku ve spojení s vytvořením koaliční vlády s proevropskými stranami měla ODS v otázce evropské integrace minimální manévrovací prostor.

Přestože ODS v podstatě od svého vzniku zřetelně vystupovala proti jakýmkoli snahám o hlubší integraci EU, jak vyplývá z vyjádření vrcholných představitelů ODS i z objektivních okolností, pod tíhou vládních a koaličních povinností umocněných předsednictvím ČR Evropské radě donutily ODS k ústupkům od svých hodnot, ne-li k jednání jim odporujícímu.

Existuje bezpochyby velké množství věcných cílů, které se ODS podařilo prostřednictvím výše uvedených možností prosadit,

a roli ODS nelze v tomto směru snižovat. Na druhé straně se ODS zjevně stala v jednom ze svých zásadních cílů vycházejícím z dlouhodobého postoje strany obětí evropeizace, když podlehla tlaku procesu evropské integrace ve spojení dalšími okolnostmi, jimž přizpůsobila své jednání.

Lze tedy konstatovat, že právě pro prosazení své dlouhodobě proklamované vize evropské integrace ODS nevyužila zejména těch nejvýznamnějších možností, které se jí naskytly.

ČSSD

Obecně měla ČSSD na národní stejné možnosti k ovlivnění procesu evropské integrace jako ODS, jelikož byla taktéž stranou vládní v době členství ČR v Evropské unii. Na úrovni evropské bylo hlavním rozdílem předsednictví České republiky EU, které se však z hlediska postojů ODS neukázalo jako výhoda.

V době, kdy jako vládní strana zastupovala Českou republiku v Evropské radě a v Radě EU, ztroskotal ratifikační proces Smlouvy o Ústavě pro Evropu na negativních výsledcích referend ve Francii a Nizozemsku. Z tohoto důvodu neproběhl ratifikační proces v České republice. ČSSD tak v době, kdy měla nejvíce oficiálních možností, nedostala příležitost využít jich v nejdůležitějších otázkách k prosazení svých postojů k evropské integraci.

Po volbách v roce 2006 podporovali v rámci evropských institucí snahy o oživení tématu euroústavy pouze dva poslanci ČSSD v Evropském parlamentu, což logicky nemohlo mít vzhledem k popsaným skutečnostem nikterak výrazný vliv. Za zmínku tak stojí zejména činnost v rámci českého Parlamentu, tedy hlasování v Poslanecké sněmovně pro ratifikaci Lisabonské smlouvy. Zde ČSSD nenechala jednoznačným hlasováním pro ratifikaci smlouvy nikoho na pochybách ohledně své orientace v otázce evropské integrace.

Je otázkou, zda lze v případě ČSSD vůbec hovořit o ovlivnění procesu evropské integrace, jelikož její oficiální postoje jsou prakticky v souladu s jeho současným směřováním. Pokud by bylo za ovlivňování považováno i jednání zabraňující právě snahám o změnu nastoleného směru, je možné o něm hovořit i u ČSSD. Oproti ODS využila ČSSD možností k prosazení své vize evropské integrace, pokud k tomu měla příležitost. Její pozice v této otázce byla však mnohem snazší.

6. Závěr

E) Dochází tedy k vzájemnému ovlivňování mezi procesem evropské integrace a zkoumanými vnitrostátními subjekty?

Je některá ze stran vzájemného ovlivňování výraznější?

Na základě provedeného zkoumání lze konstatovat, že došlo a dochází k poměrně zřetelnému ovlivňování vybraných politických reprezentantů ze strany procesu evropské integrace.

Zkoumaní političtí reprezentanti mají možnosti k ovlivnění směřování evropské integrace, přičemž lze konstatovat, že významnější postavení mají v tomto směru politické strany oproti Prezidentu republiky. Těchto svých možností zkoumané subjekty více či méně využily, jak bylo popsáno v páté kapitole diplomové práce. Nebylo by správné tvrdit, že nedochází k ovlivňování procesu evropské integrace ze strany zkoumaných subjektů vůbec. Z jejich činnosti a z pohledu na současný stav procesu evropské integrace je však nutné konstatovat, že k zásadnějšímu ovlivnění nedošlo. Velice zajímavé bude v těchto souvislostech sledovat postup sledovaných aktérů při ratifikaci Lisabonské smlouvy.

V každém případě je nutné uznat, že vliv „shora“, tedy ze strany evropských struktur, je silnější. Tento závěr je však poměrně logický.

F) Bylo jednání zkoumaných subjektů v souladu s jimi formulovanými cíli?

Zasadil se Václav Klaus o změnu směřování evropské integrace, či jsou jeho výrazně formulované postoje pouze prázdnými hesly? Jednala ODS v rozporu se svými dlouhodobě zastávanými postoji k evropské integraci? Pokud ano, bylo to projevem evropeizace? Jednala ČSSD v souladu se svými postoji?

Václav Klaus

Na nejvýznamnější kroky Václava Klause, které by mohly poskytnout jednoznačnou odpověď na otázku, zda jednal v souladu se svými postoji si bude muset veřejnost počkat do doby ratifikace Lisabonské smlouvy Prezidentem. Zde se ukáže, zda Václav Klaus skutečně má vůli prosadit své postoje, jejichž veřejnou propagací nešetří. Doposud však Václav Klaus výrazněji nevyužil svého postavení k prosazení svých výrazně proklamovaných postojů k evropské integraci. Jeho jednání se tak zdá být motivováno spíše snahou o vytvoření politického „image“ než skutečnou snahou o prosazení změny.

ODS

V období, kdy měla ODS po obecné stránce nejvíce možností k prosazení svých postojů k evropské integraci, byla paradoxně její akceschopnost v této oblasti ochromena, a to několika vlivy. Za získání pozic ve Vládě zaplatila ODS z pohledu

zkoumaného tématu velmi vysokou cenu, jelikož byla nucena sestavit koalici spolu s proevropsky orientovanými politickými stranami. V období, kdy byla Česká republika předsednickou zemí Evropské unie a ODS jako vládní strana tak měla značné

možnosti k prosazení svých postojů, byla ODS nucena vlivem silných tlaků přizpůsobit své jednání okolnostem. Nejsilnější zbraň se tak otočila proti ODS, která byla donucena jednat v rozporu se svými dlouhodobě proklamovanými postoji. V těchto skutečnostech lze jistě nalézt projevy evropeizace. Z popsaných oblastí se jedná nejvýrazněji o evropeizaci v oblasti vztahu vláda-strana.

ČSSD

Vzhledem k oficiálnímu postoji ČSSD spočívalo u ní ovlivňování procesu evropské integrace spíše ve snahách o udržení současného směru a tempa tohoto procesu.

Na základě popsaných skutečností lze v případě ČSSD hovořit o souladu jejího jednání s dlouhodobě zastávanými postoji k evropské integraci. Na rozdíl od ODS nedošlo u ČSSD k jednání, které by bylo v rozporu s její proevropskou orientací podporující tendence k prohlubování evropské integrace. Ukázala se naopak značná jednotnost ČSSD v těchto otázkách, a to například při hlasování o ratifikaci Lisabonské smlouvy v Poslanecké sněmovně ČR, kde všichni poslanci ČSSD hlasovali ve prospěch ratifikace.

Je nutné uznat, že udržení názorové linie je, vzhledem k většinovému postoji ke směřování procesu evropské integrace, v případě ČSSD podstatně jednodušší, než u Občanské demokratické strany.

7. Bibliografie

Primární zdroje

Česká strana sociálně demokratická. *Volební program* [online]. 1992. [cit. 5. dubna 2009], s. 16. Dostupné na <<http://www.cssd.cz/dokumenty/archiv/volebni-programy>>.

Česká strana sociálně demokratická. *Volební program České strany sociálně demokratické. Lidskost proti sobectví*. 1996, 25 s.

Česká strana sociálně demokratická. *Alternativa pro naši zemi. Volební program České strany sociálně demokratické*. 1996, 45 s.

Česká strana sociálně demokratická. *Společně s vámi pro lepší budoucnost. Volební program České strany sociálně demokratické*. 2000, 29 s.

Česká strana sociálně demokratická. *Člověk na prvním místě. Volební program České strany sociálně demokratické*. 2002, 34 s.

Česká strana sociálně demokratická. *Evropský manifest* [online]. [cit. 7. března 2009]. Dostupné na <<http://www.cssd.cz/nas-program/dokumenty/s7788/a7792.html>>.

Česká strana sociálně demokratická. *Člověk na prvním místě. Volební program České strany sociálně demokratické. Česká republika*. 2002. 34 s. Dostupný na <<http://www.cssd.cz/dokumenty/archiv/volebni-programy>>.

Česká strana sociálně demokratická. *Za Evropu bezpečí, míru, prosperity a sociálních jistot* [online]. 2004. [cit. 7. března 2009]. Dostupné na <<http://www.cssd.cz/vismo/dokumenty2.asp?u>>.

Česká strana sociálně demokratická. *Evropská unie - nedokončený projekt* [online]. 2005. [cit. 10 března 2009]. Dostupné na <<http://www.cssd.cz/dokumenty/archiv/archiv-2005/pohled-2005/vydani-cislo-2-z-29-1-2005/evropska-unie-nedokonceny-projekt.html>>.

Česká strana sociálně demokratická. *Střednědobý program - Jaká je naše politika* [online]. 2007. [cit. 10 dubna 2009]. Dostupné na <http://www.cssd.cz/nas-program/strednedoby-program/jaka-je-nase-politika.html>>.

Česká strana sociálně demokratická. *Stanovy strany* [online]. [cit. 15. března 2009] Dostupný na <<http://www.cssd.cz/o-nas/Stanovy-CSSD/a14998.html>>.

Česká strana sociálně demokratická. *Euro-zprávy* [online]. [cit. 7. března 2009]. Dostupné na <<http://www.cssd.cz/dokumenty/s7690/euro-zpravy/>>.

Česká strana sociálně demokratická. *7 důvodů PRO Smlouvu o Ústavě pro Evropu* [online]. [cit. 7. března 2009]. Dostupné na <<http://www.cssd.cz/dokumenty/s7690/s10336/>>.

Evropská komise. *Pravidelná zpráva o pokroku České republiky na cestě k přistoupení*. 2002, 135 s. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/pravidelna_zprava_2002.pdf>.

European Commission. *Comprehensive monitoring report on the Czech Republic's preparations for membership*. 2003, 59 s. Dostupné na <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/2003CRComprMonitorRep_pdf.pdf>.

Evropská rada. *Evropská rada v Bruselu 15. a 16. června 2006. Závěry předsednictví* [online]. [cit. 15. dubna 2009], 38 s. Dostupný na <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/ec/90115.pdf>

Evropská rada. *Evropská rada v Bruselu 21. a 22. června 2007. Závěry předsednictví* [online]. [cit. 15. dubna 2009], 32 s. Dostupné na <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/ec/94952.pdf>.

Evropská rada. *Prohlášení hlav států a předsedů vlád členských států evropské unie k ratifikaci Smlouvy o Ústavě pro Evropu*. Brusel. 2005, 2 s.

Klub ODS v Evropském parlamentu 2004–2008. *Zpráva o činnosti Poslaneckého klubu ODS v Evropském parlamentu v roce 2005* [online]. [citováno dne 5. dubna 2009]. Dostupné na <<http://www.ods.cz/eu/cinnost.php?ID=104>>.

Klub ODS v Evropském parlamentu. *Zpráva o činnosti Poslaneckého klubu ODS v Evropském parlamentu v roce 2007*. 2007, 23 s. Dostupné na <http://www.ods.cz/eu/download/docs/zprava_2007.pdf>.

Občanská demokratická strana. *Když do EU tak s ODS. Česká republika*. 2003, 69 s. Dostupné na

<http://www.ods.cz/docs/publikace/vlada_EU.pdf>.

Občanská demokratická strana. *Stejné šance pro všechny* (program pro volby do Evropského parlamentu). Praha. 2004, 8 s. Dostupné na <http://www.ods.cz/docs/programy/program_2004e.pdf>.

Občanská demokratická strana. *Svoboda a prosperita (Volební program 1992)*. Česká republika. 1992. 41 s. Dostupné na <http://www.ods.cz/docs/programy/program_1992.pdf>.

Občanská demokratická strana. *Politický program ODS 1995* [online]. 1995. [cit. 12 března 2009]. Dostupné na <http://archiv.ods.cz/ods_se_predstavuje/program_1995.php>.

Občanská demokratická strana. *Svoboda a prosperita - volební program ODS, parlamentní volby 1996*. Česká republika. 1996. 43 s. Dostupné na <http://www.ods.cz/docs/programy/program_1996.pdf>.

Občanská demokratická Strana. *Společně pro lepší život* [online]. 2006. [cit. 30. března 2009]. Dostupné na <<http://archiv.ods.cz/volby/weby/2006/program.php>>.

Občanská demokratická strana. *Stanovy Občanské demokratické strany* [online]. 7. prosince 2008. [cit. 20. března 2009]. Dostupné na <<http://www.ods.cz/strana/stanovy>>.

Ústavní soud České republiky. *Abstrakt rozhodnutí ve věci Lisabonské smlouvy* [online]. 26.11.2008 [cit. 12. dubna 2009]. Dostupné na <<http://www.concourt.cz/scripts/detail.php?id=612>>.

Vláda České republiky. *Jednací řád vlády* [online]. 1998. Ve znění usnesení vlády z 18. července 2007. [citováno dne 5. dubna 2009]. čl. III. Dostupný na <<http://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/jednaci-rad-vlady/jednaci-rad-vlady-26527/>>.

Vláda České republiky. *Vyjádření vlády ČR k Lisabonské smlouvě*. 2008, 19 s. Dostupné na <http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/vyjadreni_vlady-ls.pdf>.

Zahradil, Jan a kol. *Manifest českého eurorealismu. Česká republika*. 2001. 13 s. Dostupný na <<http://www.ods.cz/docs/dokumenty/zahradil-manifest.pdf>>.

Zahradil, Jan; Fajmon, Hynek. *Co byste měli vědět o evropském parlamentu. Informační publikace k volbám do Evropského parlamentu v ČR*. 2004, 50 s. Dostupný na <http://www.ods.cz/eu/download/docs/co_vedet_o_EP.pdf>.

Zákon č. 1/1993 Sb. *Ústava České republiky*, v aktuálním znění.

Zákon č. 90/1995 Sb. *O jednacím řádu Poslanecké sněmovny*, v aktuálním znění.

Zákon č. 182/1993 Sb. *O Ústavním soudu*, v aktuálním znění.

Zákon č. 515/2002 *O referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky*, v aktuálním znění.

Sekundární zdroje

Použitá literatura

BULMER, Simon; LEQUESNE, Christian. *The member states of the European union*. Oxford: OUP, 2005, 399 s. ISBN 0-19-925281-5.

DANČÁK, Břetislav; FIALA, Petr; HLOUŠEK, Vít. *Evropeizace, nové téma politického výzkumu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005, 421 s. ISBN 80-210-3865-9.

DOČKAL, Vít. *Česká politika v Evropské Unii. Evropský integrační proces a zájmy České republiky*. Brno: IIPS, 2006, 216 s. ISBN 80-210-4076-9.

Evropská společenství. *Ústava pro Evropu*. Brusel: Úřad pro úřední tisky, 2004, 20 s. ISBN 92-894-7966-3.

FEATHERSTONE, Kevin; RADAELLI, Claudio (ed.). *The politics of Europeanization*. United Kingdom: OUP, 2003, 366 s. ISBN 97-801-9925-91.

KLAUS, Václav. *Evropa Václava Klause*. Praha: Knižní klub, 2004, 209 s. ISBN 80-242-1239-0.

Informace byly zveřejněny v dokumentu Rady EU: *Rada Evropské unie. Průběžná zpráva o vnitrostátních diskuzích o budoucnosti Evropy, probíhajících v období reflexe* [online]. Brusel. 2005. [citováno 12. dubna 2009] 52 s. Dostupné na <<http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/05/st15/st15576.cs05.pdf>>

RISSE, Thomas; COWLES, Maria Green; CAPORASO, James. *Transforming Europe*. United States: CUP, 2001, 272 s. ISBN 0-0-1486-71-8.

ROVNÝ, Jan. Struktura evropské stranické politiky a její vliv na funkce a motivace politických stran na evropské úrovni. In HLOUŠEK, Vít (ed.) *Evropeizace, nové téma politického výzkumu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005, s. 302-322. ISBN 80-210-3865-9.

ROUČEK, Libor; FALBR, Richard. *Euro zprávy - Informační bulletin pro členy a sympatizanty České strany sociálně demokratické*. 2005, číslo 1., 26. ledna 2005, 15 s.

ROUČEK, Libor; FALBR, Richard. *Euro zprávy - Informační bulletin pro členy a sympatizanty České strany sociálně demokratické*. 2005, číslo 2., 24. února 2005, 22 s.

Výbor pro evropské záležitosti. *Parlamentní kontrola agendy EU*. Praha: Kancelář Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, 2005. 46 s. ISBN 80-239-5603-5.

Články:

LADRECH, Robert. *Europeanization and Political Parties: Towards a Framework for Analysis*. Party Politics. 2002, číslo 8(4). 2 červenec 2002, s. 387-403.

Mareš, Miroslav. *České politické strany a evropská integrace*. Integrace. 2000, ročník 1., číslo 1., s. 15-20.

Internetové zdroje

Evropská společenství. *Ústava pro Evropu*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství [online]. 2004. [cit. 20. dubna 2009], 20 s. ISBN: 92-894-7966-3. Dostupné na:

<http://www.euroskop.cz/gallery/2/767-ustava_pro_evropu_brozurka.pdf>.

Evropská společenství. Portál Evropské unie. *Lisabonská smlouva: Smlouva v kostce* [online]. [cit. 20. dubna 2009]. Dostupné na <http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_cs.htm>.

European commission. Official website [online]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/>>.

KLAUS, Václav. *Teze vystoupení prezidenta republiky Václava Klause na zasedání Evropské rady* [online]. [cit. 15. dubna 2009]. Dostupný na <http://www.klaus.cz/klaus2/asp/clanek.asp?id=DptvstYiwfXC>>.

Správa pražského hradu. Současný Prezident ČR Václav Klaus: *Životopis* [online]. 2003. [cit. 5. března 2009]. Dostupné na <<http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-vaclav-klaus/zivotopis.shtml>>.

Správa pražského hradu. Současný prezident ČR Václav Klaus: *Vybrané projevy a rozhovory* [online]. 2003. [cit. 12. března 2009]. Dostupné na <<http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr-vaclav-klaus/vybrane-projevy-a-rozhovory/22.shtml>>.

Times Newspapers. *The Sunday Times interview with Vaclav Klaus, President of the Czech Republic* [online]. 22.3.2009 [cit. 30. března 2009]. Dostupné na <<http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/article5950419.ece>>.

Občanská demokratická strana. *Historie ODS* [online]. [cit. 7 března 2009].

Dostupné na <<http://www.ods.cz/strana/historie>>.

Občanská demokratická strana. *Kdo jsme - základní informace o Občanské demokratické straně* [online]. [cit. 7 března 2009]. Dostupné na <<http://www.ods.cz/strana/kdo-jsme>>.

Česká strana sociálně demokratická. *Česká strana sociálně demokratická. O nás: Historie strany* [online]. 2007. [cit. 8. března 2009]. Dostupné na <<http://www.cssd.cz/o-nas/s10252/>>.

TOPOLÁNEK, Mirek. *Na jednání o smlouvě budeme psi obranáři* [online]. 1.10.2007. [cit. 23.3.2009]. Dostupné na <[http://www.topolaneck.cz/index.php?p=clanek.te2&form\[0\]=2452](http://www.topolaneck.cz/index.php?p=clanek.te2&form[0]=2452)>.

International Democrat Union. *Official website* [online]. dostupné na <<http://www.idu.org/>>.

Klub ODS v Evropském parlamentu. *Oficiální internetové stránky* [online]. [cit. 3. dubna 2009]. Dostupné na <<http://www.ods.cz/eu/>>.

Movement for European Reform. *About us* [online]. [cit. 3. dubna 2009] < <http://www.europeanreform.eu/about-us/>>.

Parlament České republiky - Senát. *Parlamentní kontrola agendy evropské unie v senátu* [online]. [citováno dne 5. dubna 2009]. Dostupné na <http://www.senat.cz/evropa/nasenu.php?ke_dni=26.04.2009&O=7#kap4>.

Vláda české republiky. *Pracovní a poradní orgány - Výbor pro Evropskou unii* [online]. [citováno dne 5. dubna 2009].

Dostupné na <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/veu/vybor-pro-evropskou-unii-22560/>>.

KUBERA, Jaroslav. *ODS a Lisabonská smlouva* [online]. 1. prosince 2008. [citováno dne 5. dubna 2009]. Dostupné na <<http://zpravy.ods.cz/prispevek.php?ID=8619>>.

Parlament České republiky - Poslanecká sněmovna. 46. schůze, 11. hlasování, 18. 2. 2009, 09:47. *Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evrop.unii* [online]. 18. 2. 2009 [cit. 12. dubna 2009]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=48969>>.